

Shakespeare

Téli rege

Fordította Kosztolányi Dezső

SZEMÉLYEK

LEONTES, Szicília királya

MAMILLIUS, fia

CAMILLO,

ANTIGONUS,

CLEOMENES,

DION, szicíliai nemesurak

POLIXENES, Bohémia királya

FLORIZEL, fia

ARCHIDAMUS, bohémiai nemesúr

ÖREG PÁSZTOR, kit Perdita atyjának vélnek

BANGÓ, fia

Béres, az öreg pásztornál

AUTOLYCUS, csavargó

HAJÓS

TÖMLÖCŐR

HERMIONE, Leontes felesége

PERDITA, Leontes és Hermione leánya

PAULINA, Antigonus felesége

EMÍLIA, Hermione udvarhölgye

MOPSA,

DORCAS, parasztleányok

Főurak, nemesurak, hölgyek, tiszték, szolgák, pásztorok és pásztorlányok.

Az Idő mint Kar

Történik: részint Szicíliában, részint Bohémiában

Első felvonás

1. szín

Előszoba Leontes palotájában.

Camillo, Archidamus jön

- ARCHIDAMUS Ha majd egyszer ellátogatsz, Camillo, Bohémiába - abban a járatban, amiben most engem hívtál ide ez a szolgálat -, meglátod azt, amit mondtam: hogy mekkora különbség van a mi Bohémiánk meg a ti Szicíliátok között.
- CAMILLO Szicília királya - azt hiszem - jövő nyáron óhajtja viszonzni Bohémia királyának a köteles látogatást.
- ARCHIDAMUS Amennyiben, pironkodnunk kell majd vendéglátásunk miatt, mentsen bennünket jó szándékunk, mert a lelkünk rajta -
- CAMILLO Ugyan, kérlek -
- ARCHIDAMUS Csak azt mondom, ami a szívemen: mi nem vagyunk képesek ekkora parádét - ilyen derék - lásd, nem is tudom, hogy ejtsem e szót. Valami álomszerző maszlagot kell majd adnunk nektek, hogy érzékeitek megtompuljanak gyarlóságunk iránt, s ha már nem emelhetek nekünk cégért, legalább ne kisebbítsek.
- CAMILLO Nagyon is busásan fizetsz azért, amit mi tiszta szívünkőladtunk.
- ARCHIDAMUS Hidd meg, nem ok nélkül beszélek: a becsület bír rá, hogy ki is mondjam.
- CAMILLO Szicília királya nem tudja, hová tegye Bohémia, királyát. Gyermekeinkben együtt növekedtek, s oly vonzódás gyökeresedett meg bennük, hogy az ágakat hajt mostan. Azóta főméltóságaik meg fejedelmi dolgaik elválasztották őket a társas életben, de azért találkoztak, ha nem is szemtől szembe: Ehelyett - királyi módon - ajándékokat, leveleket, nyájas üzeneteket váltottak, mintha együtt lettek volna, noha távol egymástól; kezet ráztak, mintegy mély szakadék fölött; ölelkeztek, mintegy a világ két ellenkező pólusáról. Az Ég tartsa meg baráti hajlandóságukat.
- ARCHIDAMUS Úgy vélem, nincs a világon oly családrtság, vagy egyéb, ami ezt megrendíthetné. Micsoda nagy örömötök telhet fiatal királyfitokban, Mamilliusban: soha életemben nem láttam ily sokat ígérő úrfit.
- CAMILLO Jómagam szintúgy reménykedem benne, pompás egy gyerek. Valóságos gyógyítója az alattvalóinak, frissítője az agg szíveknek. Akik mankón jártak, minekelőtte megszületett, most tovább kívánnak élni, hogy lássák őt férfiúvá cseperedni.

ARCHIDAMUS	Egyébként - ugye - szíves örömet meg is halnának?
CAMILLO	Meg ők. Amennyiben, nem lenének más kifogást, hogy tovább kívánjanak élni.
ARCHIDAMUS	Ha nem volna fia a királynak, akkor alkalmasint addig szeretnének mankón bicegni, míg a királynak fia nem születik
<i>Mindketten el</i>	

2. szín

Díszterem ugyanott.

Leontes, Hermione, Mamillius, Polixenes, Camillo és kíséret jön

POLIXENES	Kilencszer látta a vizes planétát Változni a pásztor, mióta trónunk Nem érzi terhünk: elrebegni hálánk Idő is ennyi kellene, rokon, De akkor is örök adóstokul Mennénk tovább: hát mint az az öreg szám, Mely sokszoroz, hadd sokszorozzam én is E „köszönöm”-mel itt, ezerszeresen, A többit is.
LEONTES	Ugyan, sosem köszönd még; Köszönj, ha mégysz.
POLIXENES	Holnap megyek királyom. A félelem bánt, hogy mi van, mi készül, Míg messze jártam, s nem süvölt-e otthon Vadul a szél, hogy fölkiáltsak aztán: „Ezt vártam éppen.” És különben is Terhedre váltunk.
LEONTES	Bírjuk ezt a terhet, Atyámfia.
POLIXENES	De nem maradhatok már.
LEONTES	No, egy hetet.
POLIXENES	Holnapra menni kell.
LEONTES	Hát jó, legyen; felezzük az időt meg, S egy szót se szólj.
POLIXENES	Uram, király, ne unszolj. Nincs nyelv a földön - egy sem a világon -, Mely így hat énrám: s hatna mostan is, Ha kellenék neked, bár kellene, Hogy megtagadjam ezt. De visszaránt már Országom dolga: így tehát ha itt fogsz,

Ostor nekem kegyed, a maradásom
Suly és kölönc neked. Ezért, rokon,
Isten veled.

LEONTES

Királynénk néma? Szólj te.

HERMIONE

Én nem kívántam szólni, amig esküt
Nem tesz, hogy elmegy. Ám, uram, te lanyhán
Ostromlod őt. Mondd, hogy Bohémiában
Nincs semmi baj, hogy tegnap érkezett
Erről a hír - hát mondj neki ilyesmit
S kiverted a sáncból.

LEONTES

Helyes beszéd.

HERMIONE

Vagy mondja, hogy fiát akarja látni.
Ez már nyomósabb, mondja és mehet,
De esküvel fogadja és szaladhat,
Mi majd guzsallyal pöndörítjük őt ki.
Király, szabad-e kérni hát tetőled
Még egy hetet? Ha majd Bohémiába
Megy az uram, egy hóval is tovább
Időzhet ott, amint a terve volt:
Pedig egy óra-percenésnyivel sem
Szeretlek én, Leontesem, kevésbé,
Mint hitves a férjét. Maradsz-e hát?

POLIXENES

Nem.

HERMIONE

Ugyan maradj!

POLIXENES

De nem tudok. Valóban.

HERMIONE

„Valóban!”
Lustán fogadkozol e semmi szóval;
De bár leesküdd a napot az égről,
Azt mondom én: „Ne menj, király.” Valóban,
Ne menj: a nő száján e szó: „Valóban”
Pont annyi, mint a férfién. No, mégysz még?
Hát arra kényszerítsz, hogy a rabom légy
S ne a vendégem? Akkor elmenőben
Majd csak fizetsz és nem köszönsz Felelj hát!
Rab: vagy vendég? Mert csúf „Valóban”-odra:
Egyik leszel.

POLIXENES

A vendéged leszek.
Megsértenélek, hogy rabul tekints,
S ez fájna nékem is, amint tenéked
A büntetés.

HERMIONE

Vendégelőd leszek hát,
Nem tömlöcőröd. Most pedig mesélj te:
Dévajkodott ifjúságtokba férjem?
Mert víg fiúk lehettetek.

POLIXENES

Azok.

Két kislegény, ki hátra sose nézett
S azt vélte, hogy a holnap, mint a ma,
Örök-gyerek.

HERMIONE

De persze az uram volt
Közöttetek a huncutabb?

POLIXENES

Mint két iker-bárány, mely a napon
Egymásra béget: éppúgy hancuroztunk
Ártatlanul, nem tudta egyikünk sem,
Mi a gonoszság praktikája és
Eszünkbe sem jutott. Ha élhetünk így,
És gyöngé lelkünk nem kaptja rosszra
A lüktetőbb vér, bátran azt feleljük
Az Égnek egykor: „Semmi bűn se nyom,
Csupán az eredendő”.

HERMIONE

Eszerint
Azóta estetek meg?

POLIXENES

Ó, nemes hölgy!
Azóta sok kísértés környezett ám!
Mert zöldkorunkba nőm piciny leány volt,
S becses magad se látta még meg akkor
A pajtikám.

HERMIONE

Irgalmas Ég, ne hagyj el!
Ha így haladsz, végtére ránk sütöd,
Hogy nőd meg én az ördög: ámde folytasd.
Mi álljuk azt, hogy bűnre csábítottunk -
Ha ti velünk vétkeztetek először
S később is - és sosem botoltatok
Más nőkkel.

LEONTES

Engedett-e hát?

HERMIONE

Marad.

LEONTES

Én kértem az előbb, de nem maradt.
Lásd, Hermioném, még sosem beszéltél
Ily édesen.

HERMIONE

Sosem?

LEONTES

Sosem. Csak egyszer.

HERMIONE

Mit? Kétszer is! Mi az, ami előbb volt?
Szólj: mint baromfit tömj dicséretekkel,
Hizlalj: ha szótlanul hal el a jótett,
Ezret megöl, mely még nyomába jönné
Dicséret a díjunk s egy enyhe csókok
Száz ölre hajthat engem, ámde a
Sarkantyú csak egy rőfre. Nos, beszélj hát,
Utóbbi jótettem, hogy a barátod

Itt tartom? S az első? A nénje ennek?
Mondd: jót műveltem akkor is, ugye?
De hát mikor beszéltem édesen még?
Szólj és ne várass.

LEONTES

Akkor, amikor
Három sanyargó, lassu hó után
Fehér kezedbe csattintottam a
Szerelmemet s te így szóltál: „Örökre
Tiéd vagyok.”

HERMIONE

Ó, jót műveltem akkor.
Kétszer beszéltem hát ily édesen:
Hogy férjemet itt fogtam én, örökre,
S barátodat, pár napra.

LEONTES *(félre)*

Áj, de forró!
Barátságot keverni - vért kavarni.
A tremor cordis ez: szívem kalimpál,
Nem örömébe - nem! Az ily szivesség.
Orcája nyílt lehet s - elősmerem -
Nagylelkűséget, jóságot mutathat
S jól illik annak is, ki mímeli;
De ezt a kézfogást, ujj-csipdelést -
Mint most teszik - ezt a tükör-mosolyt -
Ezt a halódó-őzike-sohajt -
Jaj, e szivességet nem bírja el
A szívem - s homlokom. Mamillius
Az én fiam vagy?

MAMILLIUS

Az, apám.

LEONTES

Bizisten!
Az vagy, kölyök. Hű, piszkos a kis orrod?
Mondják: a képmásom. No, hadnagy úr, gyer -
Mindig csinos légy - vagy ne, hadnagy úr, ne -
Légy tiszta, mert a szarvas ökröt is
Csinos-nak hívják. Egyre ott bibirkál,
Cimbalmoz a kezén! No, drága borjam,
Borjam vagy-e?

MAMILLIUS

Az, az vagyok, apám.

LEONTES

Kis homlokán nincs ily görcs és dudor.
Másképp reám hasonlít: azt beszélnek,
Mint két tojás: az asszonyok, akik
Mindent kotyognak és ha csalfa is mind,
Mint cafra kelme, mint a szél, a víz,
Vagy kocka, mit csaló kíván, ki nem tud
Határt „övé” s „enyém” közt - szentül áll;
Hogy rám üt e fiú. No, gyer, kis apród,
Nyisd rám azúr szemed: édes gazember!
Te gyöngy! Te rongy, Mit, megteszi anyuskád?

Ez tisztje ennek
A csöpp kisúrnak is: gyerünk, fiacskám,
Ti csak beszéljétek meg, Hermione,
Hogy mint szeretsz: barátomon mutasd meg
Olcsó legyen most itt, mi drága máskor:

Utánad és e kis zshivány után -
Övé szívem.

HERMIONE

Ha bennünket keressz,
A kertbe mentünk: lenn a kertbe várjunk?

LEONTES

Amint akartok: majd csak megtalállak
Az ég alatt. *(Félre)* Horgászom én reátok
S nem láttok engemet, se a zsinórom.
No, pedzed-e?
Hápg s reája tátogatja száját:
És úgy karol belé, mint az az asszony,
Ki gyöngé férjtől bátor.

Polixenes, Hermione, kíséret el

Máris elment!
Térdig szutyok! Szarv! Itt! Füle körül! Szarv!
Menj, játssz, fiam! Anyuska játszik s én is,
Oly rút komédiát, hogy majd a sírba
Fütyülnek engem s pisszegés, röhej lesz
Lélekharangom. Játssz, fiam. Hiszen
Mindenha csalták urukat a nők;
Megannyi férj karolja hitvesét -
Most, míg beszélek, nem alítva, hogy
Míg messzejárt, a nője megnyitotta
Halastavát, s szomszéd uram halászta,
Vigyor úr: vigasz tehát az is,
Hogy másnak is úgy tárva kapuja,
Mint az enyém. Ha minden céda férje
Kétségbeesne, minden tizedik férj
Akassza föl magát. Nincs patikája.
Lator planéta elkeríti nőink -
Amerre fénylik és uralja ezt
Kelet, Nyugot, Észak, Dél: ennyi biztos,
Nincs zár hasukra. Így van ez, bizony.
Az ellenünket ki- s beengedik
Szőröstől és bőröstől. Áj, de sok férj
Ily nyavalyás s nem érzi. Mit, fiacskám?

MAMILLIUS

Terád hasonlítok.

LEONTES

No lásd, szerencse
Te vagy, Camillo?

CAMILLO

Én, fölséges úr!

LEONTES

Menj, játssz, Mamillius, derék fiú vagy.

Mamillius el

Camillo, itt maradt a nagy király.

CAMILLO

Nagyon nehéz volt őt lehorgonyozni:
Horgonyt vetettél s meg nem állt.

Tőled! Mivel nem vagy becsületes - vagy
A becsületre vágysz, de gyáva vagy,
Ki rátör orvul és lerántja őt
A rendes útról - vagy olyan cseléd vagy,
Kit hű bizalmasomnak vettelek föl,
S hanyag vagy és hegyébe még bolond vagy,
Ki látja, hogy a nagy tét, játszma elvész,
S tréfája nézi csak.

CAMILLO

Kegyes uram,
Hanyag, bolond, félős lehettem én,
Teremtett ember nem ment az ilyentől,
Hisz a világ megannyi dolga közben
Gyakran terem hanyagság és bolondság
És félelem. Ha hát a dolgaidban
Szándékosan hanyag lettem - bolondság
Volt tőlem - és ha készakarva játsztam
Tán a bolondot - az a célt-se-mérő
Hanyagság volt - s ha néha tenni féltem
Olyasmit, ami kétes a sikerre,
Utóbb pedig vádolta a cselekvés
A késkedést - afféle félelem volt,
Mi bölcslet is kikezd: - ezek, uram.
Oly jó hibák, miktől a becsület
Sosem szabad. Felséges úr, könyörgök,
Világosabban szólj, mutasd a bűnöm
Ábrázatát, s ha akkor is tagadnám -
Nincsen bűnöm.

LEONTES

Nem láttad-é, Camillo?
Láttad! különben ez a pápaszem
Oly durva rajtad, mint a férji szarv -
S hallottad-é? Hisz ily tudott dologra
Zörög a pletyka, s észrevetted-é?
Mert esztelen, ki ezt se vette észre!
Hogy asszonyom dibdáb? Ha ezt bevallod -
S ha nem teszed: orcátlanul hazudj:
Hogy nincs szemed, füled és esztelen vagy!
Mondd, hogy a nőm mindenkinek cafája,
Rossz nőcseléd, aki az ágyba fekszik
A kézfogó előtt: mondd ezt s okold meg.

CAMILLO

Csáválná más csak így a szent királynét,
Nem állnék ott, hanem reája törnék
És megbosszúlnám: vesszek el: de te
Méltatlanabbul még sosem beszéltél,
Oly csúnya bűn kimondani ilyent, mint
Megtenni.

LEONTES

Úgy, hát sugdolózni semmi?
Orcájuk egybetenni? s orrukat?
Szájába nyalni nyelvvel? a kacajt
Sóhajba ölni? mind derék bizonyosság
A hitszegésre. Nyomigálni lábát?
Sarokba bújni? azt kívánni, hogy dél,
Éj, óra, perc fusson? hályog vakítson
Minden szemet, s ők lássanak tovább is
Vétkezni, látatlanba? semmi az?
Hát akkor a föld s minden rajta semmi,
Az ég földője semmi, s a cseh semmi,

Nőm semmi szintén s e sok semmi semmi,
Ha semmi ez!

CAMILLO

Lábolj ki, jó uram,
E rossz gyanúból, mégpedig hamar.
Ártalmas ez.

LEONTES

No valld be, hogy igaz.

CAMILLO

De nem igaz.

LEONTES

De az: hazudsz, hazudsz.
Igen: hazudsz, Camillo, és utállak.
Mondd: bamba golyhó, bárgyu szolga vagy,
Kétkulacsos leső, ki jóra-rosszra
Egyszerre bandzsít s erre-arra illeg;
Ha asszonyomnak mája is olyan
Poklos, miként a lelke, ő, egy órát
Sem élne.

CAMILLO

És ki poklosítja meg?

LEONTES

Hát az, ki most mint cifrát hordja őt
Nyakán: a cseh. Az, és ha volna szolgám
Szemes-füles - ki a becsületem
Csak úgy becsülné, mint a bért, a koncat,
Megtenné bizton, és a lelkem aztán
Letenne róla. És - igen - te is
Az ő pohár-öntője - kit a mélyből
Urrá emeltelek e polcra s látod -
Mint ég a földet és eget a föld -
Hogy rág a kín: te is beöntheted
A serlegébe azt a hosszú álmod,
Mi frissítő lesz nékem.

CAMILLO

Megtehetnem
De nem hamar-itallal: étetővel,
Amely emészti lassan és nem oly gyors,
Mint az ölő maszlag. De nem hiszem,
Hogy ez a vétek nyomja a királyném,
Ki oly királyi-tiszta és igaz.
Szerettelek -

LEONTES

Agyaskodj hát s rohadj meg!
Azt gondolod, oly tökfejű vagyok
Magam gyötörni? esztelen-bolondul
Bemocskosítani a nyoszolyám,
Amely fehérén álom, ám ha piszkos,
Tű és tövis, csalán, darázsfulánk?
S herceg-fiam vérét gyalázni egyben,
Kit gyermekemnek vélek és imádok -
Ha erre semmi ok? Ki tesz ilyesmit?
Ki ily futóbolond?

CAMILLO

No, elhiszem már.
Jó: elteszem a láb alól a cseht!
De ha nem él ő, vissza kell fogadnod
Majd a királynét, úgy, amint előbb,
Már fiad miatt is. Ezzel aztán
Fölpeckeled a rágalom szavát is
A többi udvarnál.

LEONTES

Amit tanácsolsz
Most énnekem, magam is azt akartam,
Hírét-nevét nem szennyezem be, nem.

CAMILLO

Uram, menj
És oly víg orcával, milyent barátság
Hord ünnepen, beszélj az asszonyodhoz
S a csehhez. Én, pohárnok-mester,
Ha jó italt töltök neki, csak egyszer
Többé ne tarts a szolgádnak.

LEONTES

Helyes.
Tedd meg s tiéd lesz a szivem fele,
Ne tedd s szivedbe szúrsz.

CAMILLO

De megteszem, meg.

LEONTES

Amint tanácsoltad, vidám leszek hát. *(El)*

CAMILLO

Ó jaj, boldogtalan nő! S én is, én is.
Mi lett belőlem? Ímhol meg kell ölnöm
A jó Polixenest: csupán azért,
Hogy engedelmeskedjem a királynak
Ki enmagára zendül s azt akarja,
Hogy mind kövessük. Tettemért bizonynyal
Nagy rangba jutnék. Hogyha lenne példa
Száz és ezer, hogy boldogult, aki
Fölkent királyt ölt, nem tenném meg. És mert
Mást mond az érc, a kő, a pergament,
Megtorpan ettől a galád is. El kell
Hagynom az udvart: Megteszem, avagy nem:
Nyakam szegem. Jó csillagom, vezérkedj.
Itt jó a cseh.

POLIXENES

De furcsa: a kegyéből,
Kipottyanhattam, úgy látszik. Nem is szól.
Camillo, jó napot.

CAMILLO

Király, köszöntlek.

POLIXENES

Mi hír van az udvarnál?

CAMILLO

Semmi, felség.

POLIXENES

Olyan sötéten jár-kelel a király,
Mint hogyha legdicsebb provinciáját
Vesztette volna el. Épp az imént

Üdvözlöm őt, amint szokás; de ő
Csak félrepillant, elbiggyeszti száját,
Továbbsiet és otthagy a faképnél,
Tűnődnie egymagamban, hogy mi gond
Másolta így meg a viselkedését.

CAMILLO

Még elgondolni sem merem, uram.

POLIXENES

Mit? Nem mered? Tehát: tudod - igen!
Csak nem mered közölni vélem. Így van.
Hisz jól tudod - belül, magadban -, mit tudsz,
S nem mondhatod, hogy nem mered.

Camillóm,

Megváltozott orcád tükör nekem,
Mely változottan tükröz engem is,
S így én okoztam ezt a változást,
Mert benne én is változom.

CAMILLO

Betegség

Ez, mely sokunkra ráragadt, de hogy mi,
Nem mondhatom, bár tőled kaptuk el,
Ki jól vagy.

POLIXENES

Éntőlem? Mi e betegség?

Szemem olyan hát, mint a baziliszké?
Ezrekre néztem és azok virultak,
Még egyikük se halt szörnyet. Camillo -
Minthogy te biztosan nemes vagy és
Tudós-tapasztalt - ami nem kisebb dísz
Nemes fajunknak, mint az ősi név,
Melyet atyánk hagyott reánk -, könyörgök:
Ha tudsz olyast, amit nekem gyümölcsös
Megtudni, azt ne tömlöcöld kopár,
Meddő titokba.

CAMILLO

Nem beszélhetek.

POLIXENES

Betegség? - tőlem? - és én jól vagyok?
Kell, hogy felelj rá. Hallod-e, Camillo?
Istenre kérlek és a becsületre,
Mindarra, mit szentnek nevez a férfi -
S ez óhajom is az! közöld velem,
Milyen csapást sajdítsz, mily ártalom
Csusszan felém - és távol-e, közel -,
Hogyan előzzem ezt, ha még lehet -
S ha nem, hogy álljam?

CAMILLO

Elmondom neked;

Mert becsület kér erre, az, akit
Becsületesnek tartok. Itt tanácsom -
És oly hamar kövesd, amint kiejtem,
Másképp te s én is így sikolthatunk majd:
„Végünk van” és - jó éjszakát!

POLIXENES	Beszélj hát!
CAMILLO	Parancsot adtak, hogy megöljelek.
POLIXENES	De ki, Camillo?
CAMILLO	A király.
POLIXENES	S miért?
CAMILLO	Hát azt hiszi - s nagyon bizonykodik - Úgy mintha látta volna - mintha eszköz Lett volna ebben ő -, hogy a királynét Te bűnnel illetéd.
POLIXENES	Úgy tiszta vérem Legyen bűdös kocsonya, s nevemet Hozzák föl azzal, ki eladta Krisztust! Friss hírnevem legyen csömörletes szag, Facsarja el a tompa orrot is, Szaladjanak, amikor érkezem, Utáljanak, mint rusnya kelevényt, Melyről beszéltek és írtak!
CAMILLO	Hiába Hivod az ég megannyi csillagát S titkos varázsát tengerek dagályát Előbb kivonhatod a hold alól, Mint hogy megingasd - esküvel, vagy ésszel - A tébolya tornyát, amelyet ő Hitére épített - s ez áll, ameddig A teste áll.
POLIXENES	De hogy keletkezett?
CAMILLO	Tudom is én: de megkerülni jobb, Mint tépelődni, hogy keletkezett ez. Ezért, ha bízni mersz becsületemben, Melyet magába zár e törzs - s te ezt is Majd elviszed zálogba -, fuss ma éjjel! Kiséretednek megsugom a járást: Kettesbe és hármasba szökjenek ki Városkapuinkon. Egész szerencsém Szolgálatodra áll, hisz ezzel úgyis Megsemmisült minden. Ne tétovázz. Apám, anyám áldott nevére mondom, Az igazat vallom. Ha firtatod, Én nem segítek és te sem leszel Itt biztosabb, mint az, kit a király Halálra ítélt.
POLIXENES	Hát hiszek neked. Orcádba láttam a szived - kezed! -, Légy kalauzom s mindig oldalamnál Van a helyed. Már készek a hajóim,

Kiséretem is indulásra vár
Két napja. - Félti a király,
Mert drága kincs - s mert ritka asszony is,
Féltése roppant - s mert hatalmas úr,
Roppant szilaj - s mert azt hiszi, hogy az
Gyalázta őt, ki régi, jó hive -
Miatta szörnyü bosszut állana,
Kegyetlenül. A félelem beárnyal:
Járjon velem szerencse s az deritse
A szép királynét, aki szenved értem,
Botor gyanú miatt. Siess, Camillo;
Atyám gyanánt tisztellek én, ha most
Kimented innen életem: no, szökjünk.

CAMILLO

Tisztelnél fogva minden kapu kulcsa
Kezembe van. Felséges úr, parancsolj,
Az óra sürget. Jöjj velem, király.

Mindketten el

Második felvonás

1. szín

*Terem Leontes palotájában
Hermione, Mamillius és az udvarhölgyek jönnek*

HERMIONE	Vigyétek a fiút: nagyon zavar, Már nem birom tovább.
ELSŐ UDVARHÖLGY	Gyer, kedves úrfi. Akarsz-e vélem játszani?
MAMILLIUS	Veled nem.
ELSŐ UDVARHÖLGY	Mért, édes úrfi?
MAMILLIUS	Mert oly vadul csókolsz te s kisfiúsan Beszélsz velem. Téged szeretlek inkább.
MÁSODIK UDVARHÖLGY	Mért, kedves úrfi?
MAMILLIUS	Nem azért, mivel Sötétebb a szemöldököd, pedig Ez illik a nőknek, ha nem busa, Csak mint a félkör vagy a vékony újhold, Mit tollal írnak.
MÁSODIK UDVARHÖLGY	Hol tanultad ezt?
MAMILLIUS	Az asszonyok orcájáról. De mondsza, Milyen színű a te szemöldököd?
ELSŐ UDVARHÖLGY	Kék.
MAMILLIUS	Ugyan, ne tréfálj. Láttam egyszer egy nőt, De csak az orra volt kék annak.
ELSŐ UDVARHÖLGY	Ejnye; Anyuska nemsokára kisbabát kap: S mi majd az új kis princet udvaroljuk. Akkor szeretnél majd mulatni velünk, De nem jövünk.
MÁSODIK UDVARHÖLGY	Szépen kigömbölyült már A királyné. Csak jó szülése lenne.
HERMIONE	Mit süttök-főztök? Itt vagyok, fiacskám Megint veled leszek. Csücsülj le mellém, S mondj egy regét.
MAMILLIUS	Vigat, vagy szomorút?
HERMIONE	Nagyon-nagyon vigat.

MAMILLIUS De télre inkább bús rege való.
Tudok egyet manókról és lidércről.

HERMIONE Mondd hát, szívem, azt. Ül le, gyer: ijesztgess
Lidérceiddel. Ehhez úgyis értesz.

MAMILLIUS Volt egyszer egy ember -

HERMIONE Csak ül le s folytasd.

MAMILLIUS A temető mellett lakott; de halkán:
Meghallja a tücsök.

HERMIONE No, gyer közel hát,
Sugd a fülembe szépen...

Leontes Antigonusszal, az urakkal és másokkal jön

LEONTES Itt lelted őt, kíséretét s Camillót?

ELSŐ ÚR A fenyveserdőnél találtam őket;
Roppant siettek, lóhalálba, néztem,
Hogy érnek a hajójukig.

LEONTES Szerencse,
Bárcsak ne tudnék ennyit. Balszerencse
Az ily szerencse! Hogyha a kupánkba
Pók pottyán és megisszuk, elmegyünk,
Nem bánt a méreg, minthogy a tudásunk
Nem fertezett: de ha valaki látja
És tudja, hogy megitta ezt a férget,
Kaparja torkát és repeszi vékonyát.
Hát én megittam s láttam is a pókot.
Camillo volt csatlósa, a kerítő:
Az életemre, koronámra törnek.
Gyanúm való hát: e hamis lator,
Ennen-cselédem őhöz szegődött,
Fölfedte néki tervemet, mig én
Hoppon maradtam, az, csunyán kijátsztak.
S ily könnyű szerrel hogy jutottak át
A kapukon?

ELSŐ ÚR Az ő hatalma által,
Mít sokszor a nevedbe gyakorolt.

LEONTES Tudom. *(Hermionéhez)*
No, add ide a kisfiam!
Hogy nem te szoptattad, ezer szerencse.
Hozzám hasonlít ebbe-abba, ámbár
Sok benne a te véred is.

HERMIONE Mi? Tréfálsz?

LEONTES El a gyerekekkel. Meg ne lássam itten.
Vigyétek. Ő meg játszadozzon azzal,

Kit most visel. Hiszen Polixenestől
Híztál meg ennyire.

HERMIONE

Ez nem igaz,
És esküszöm, hogy elhiszed nekem,
Akárhogy is tagadd.

LEONTES

Ugyan, urak,
Tekintsetek rá. Már a szátokon van:
„Szép nő”, de szívetekben az igazság
Megdobban és hozzáteszi sietve:
„Kár érte, hogy nem jó és tisztességes.”
Külső színét dicséritek neki -
Amit lehet is -, ám a vállatok
Vonjátok, ümmögtök, oly kétesen,
Mint rágalom szokott - vagyis nem az! -,
Mint szájalom - hiszen a rágalom
Csak jót szapul. Vonjátok vállatok hát,
Ümmögtök és kiejtve ezt a szót: „szép”,
Már rá se mondhatjátok: „tisztességes”.
De közlöm én, kit a porig lesújtott:
Megcsalt e nő!

HERMIONE

Ha ezt lator beszélné,
Egy címeres gazember, általa
Még latrabb lenne. Ámde te, uram, csak
Tévedsz.

LEONTES

Te tévedsz, mert Polixenes
Nem volt Leontes. Ó, te senki-semmi!
Nem mondhatom többé neked, királyné,
Másképp a durvaság - példámmal élve -
Így titulálna mindenféle némbert,
És elfeledné, hogy mi a különbség
Koldus, király közt. Én tehát közöltem:
Megcsalt e nő, s azt is, kivel esett meg.
De áruló is, cinkosa Camillo,
Ki tudja azt - mit szégyen tudni nekik:
Rongy csábitójának meg őneki -,
Hogy szennyezi ágyam. Olyan utolsó,
Kit utca piszkol. S értesült előbb is,
Hogy szöknek innen.

HERMIONE

Életemre: nem.
Semmit se tudtam. Mint sopánkodol majd,
Mikor világosabb tudásra ébredsz,
Hogy így gyaláztál. Édes hitvesem
Akkor hiába mondod énnékem, hogy
Tévedtél.

LEONTES

Nem. Ha ebbe tévedek,
Ugy az, mire felépítettem ezt,
A föld se bírja el a kisdíák
Pörgettyűjét. Tömlöcbe, el vele!
Ki szót emelne érdekébe, bűnös,
Mihelyt beszél.

HERMIONE

Rossz csillag ég fölöttem:
Hát tűrni kell, míg nyájasabb mosollyal
Nem néz reám az Ég. Ti, jó urak,
Én nem sírok úgy, mint a többi nők,
Nincsen hiú harmat szemembe, s tán
Kiszárad a szálmalmatok: de oly szent
Bú pörzsöl itt benn, hogy nem oldja meg
Azt semmi könny: urak, könnyörgök, itt
Oly gondolattal ítélkezzetek mind,
Mit irgalom sugall. De hát legyen meg,
Mit a király akart.

LEONTES

No, mégysz-e már?

HERMIONE

Ki jön velem? Felséges úr, könnyörgök.
Add hölgyeim, állapotom kívánja,
Te is tudod. Ne sírjatok, ti balgák,
Nincs ok: ha úrnőtokról azt beszélük,
Hogy börtönt érdemel, de szabadon már,
Akkor sirassatok. E próba nékem
Üdvömré szolgál. Ég veled, uram:
Nem vágytam arra, hogy busúlj, de most majd
Busúlni fogsz. Hölgyek, megyek: jöhettek.

LEONTES

Menj, tedd parancsom, el!

Királyné, hölgyek, örök el

ELSŐ ÚR

Kérlek, király, hívd vissza a királynét.

ANTIGONUS

Fontold meg és lázongva ne ítélj.
Három hatalmas adja meg az árát:
Te, a királyné és fiad.

ELSŐ ÚR

A nődre

Az életem teszem föl - és fogadd el -
Állom, hogy a királyné makulátlan
Az Ég előtt s előtted, és a vádad
Nem sújtja.

ANTIGONUS

Hogyha bűnös ő is, akkor
Strázsálom a tulajdon asszonyom
Ágyasházát, nyomába kullogok,
Csak úgy hiszek, ha látom őt, tapintom,
Mivelhogy a nő minden íze, minden
Kis porcikája csalfa, hogyha úrnőnk
Az.

LEONTES	Csönd legyen már.
ELSŐ ÚR	Jó király uram -
ANTIGONUS	Érted beszélünk most mi, nem magunkért. Megmaszlagolt egy hírharang bizonynal. Kárhozzon el, s nyakára hágok én, csak Tudjam, ki az? Hogy céda a királyné? Három lányom van - a nagy tizenegy - Kilenc a másik - a piciny ötéves - Hát hogyha így van, jaj nekik. Hitemre, Méhük szakasztom, hogy ne szüljenek majd Fattyat nekem, pedig a véreim. Inkább herélt is lettem volna, semmint Kakukfiúkat adjanak.
LEONTES	Elég már. Te úgy szagolsz ilyesmihez, akár A hulla orra. Ám én látom, érzem, Amint te érzed azt, amit teszek most, És látod is, mivel teszem.
ANTIGONUS	Ha így van, Még sír se kell a tisztaságnak itten, Irmagja sincs megédesíteni ezt a Ganój világot.
LEONTES	Nem hiszel nekem hát?
ANTIGONUS	Bár nem neked, de nékem kéne hinni, S bár asszonyodnak tisztasága volna, Nem a gyanúd, az igazi valóság, Bármint pirulsz is majd.
LEONTES	Eh, mit beszélünk Tivéletek, parancsos ösztönünket Kell most követni. A királyi felség Nem kér tanácsot, jó szivünk közölte Ezt is. Hát hogyha együgyű a főtők - Vagy oly csavart, hogy azt, mi az igazság, Nem értitek, vegyétek észbe, hogy Nem kell a ti istápotok: e pör, Hogy mit nyerünk-vesztünk, határozunk, Csak minket illet.
ANTIGONUS	Vajha én uram, Ezt csak magadba dobtad volna latra, Nem verve dobra.
LEONTES	Ámde, mondd, hogyan? Vagy gyors öregség vékonyítja elméd, Vagy sült bolond vagy. Elszökött Camillo, Az asszonyom övéle cimborált, Nyilvánosan, úgyhogy nem is gyanú ez!

Csak látni kellett volna - nem bizonyosság!
Csak látni - hisz egyéb jel is az ő
Tettére vall - ez indított a pörre:
De a nagyobb világosság okáért -
Mert ily nyomós dologba szörnyű volna
A hirtelenség - elküldtem követnek
Apollo templomába, Delphibe,
Cleomenest s Diont, kik érdemesek
E tisztre. Ők hozzák nekem a döntést,
S az égi jósszó vagy magállit engem,
Vagy fölloval. No, szóljatok, helyes volt?

ELSŐ ÚR

Az volt, király.

LEONTES

Biztos vagyok és tudni sem kívánok
Mást, mint amit tudok, de majd a jóslat
Megcsillapít nem egy hamar-hívő
Agyaskodót, ki - mint te - az igaznak
Se hisz. Ezért mi üdvösnek ítéltük
Ellökni és tömlöcbe vetni nőnket,
Nehogy a cselt, mit a két szökevény szőtt,
Ő hajtsa végre. Hát kövessetek.
Szólok a néphez: mert alig lehet
Már visszatartani -

ANTIGONUS *(félre)*

A nevetést,
Ha majd kitetszik az igazság!

Mind el

2. szín

Tömlöc.

Paulina egy úrral és a kísérettel jön

PAULINA

A tömlöc örét hívd ki és jelentsd,
Ki várja őt.

Úr el

Jóságos asszonyom
Méltó tehozzád nincs királyi udvar,
Hát mért vagy a tömlöcbe?

Úr visszajön a tömlőcőrrrel

Mondd, barátom,
Ösmérsz-e engem?

TÖMLÖCŐR

Hogyne, érdemes hölgy,
S tisztellek is.

Esküszöm rá -
Holdas bolondságot hisz a király.
Közölni kell vele. Az ily követség
Nőnek való, magamra vállalom.
Ha mézesen szól, gyűljön meg a nyelvem
S többé sosem legyen vörös dühömnek
A trombitája. Hát Emília,
Szolgálatom ajánld urasszonyomnak,
Ha kisededét rám bízza, elviszem
Őt a királyhoz s dolgát hangosan
Istápolom. Ki tudja, majd talán
Ellágyul ő a kisleánya láttán:

A néma jámborság gyakorta célt ér,
Hol a beszéd hiába.

EMÍLIA

Érdemes hölgy,
Hívséged és jóvoltod oly kitetsző,
Hogy vakmerő próbád egész bizonynyal
Sikert arat: nincs nő, ki ily dologra
Alkalmatosabb. Hát vonulj a belsőbb
Terembe, én meg nyomban értesítem
Nemes ajánlatodról a királynét,
Aki ma is ilyen tervet kovácsolt,
De kérni rá senkit se mert, mivel félt,
Hogy nem teszik meg.

PAULINA

Nos, Emíliám, én
Majd pörgetem a nyelvem, és ha oly
Élces lesz, amilyen merész a szívem,
Jót végeznek.

EMÍLIA

Légy érte százszor áldott.
Most a királynéhez megyek: de lépj be.

TÖMLÖCŐR

Ha a királyné a babát kiküldi,
Én meg kiengedem, nagy bajba jutnék,
Mivel irás kell ehhez is.

PAULINA

Ne félj:
Rab volt a kisdéd anyja méhiben,
De a nagy természet törvénye folytán
Ma már szabad; fölmentették, nem éri
Őt a király haragja s a királyné
Bűne - ha bűn érhetné tiszta lelkét.

TÖMLÖCŐR

Hát ez való.

PAULINA

Ne félj: hitemre mondom, én közéd
S a baj közé lépek, ha kell.

Elmennek

3. szín

Terem a palotában.

Leontes, Antigonus, urak és szolgák jönnek

LEONTES

Se éjszakám, se nappalom: pedig
Ez gyöngeség - az, pusztá gyöngeség. Ha
Nem lenne már az ok - egyik fele:
A céda nő - mert a buja király
Lőtávolon túl - nincs kezem ügyében. -
Hiába célzok rá - de Hermione,
Markomba: - szóval hogyha ő nem élne -

S már tűzbe dobtam volna, fél nyugalmam
Megtérne tán hozzám. - Ki az?

ELSŐ SZOLGA

Királyom.

LEONTES

Hogy van fiaskám?

ELSŐ SZOLGA

Jól aludt az éjjel.
Majd csak lebírja ezt a nyavalyát.

LEONTES

Milyen nemes fiúcska!
Megtudva, hogy az édesanyja céda,
Szemlátomást sorvadt, alélt, hanyatlott,
A szégyenét piciny szivére vette,
A kedve, éte, álma elveszett,
Aztán lerokkant. Hagyj magamra, nézd meg,
Hogy mint van.

Szolga el

Pfuj, nem gondolok a csehre;
A bosszu terve nyomba visszapattan
Reám. A cseh magában is hatalmas,
S barát, szövetség támogatja, várjunk,
Míg nem jön az idő: ma hát a nőn
Állok bosszút. Polixenes s Camillo
Rajtam nevet, búbanatom kacagja.
Majd nem nevetnek ők s e nő se, ha
Kezembe lesz.

Paulina jön csecsemővel

ELSŐ ÚR

De nem szabad bejönnöd.

PAULINA

Sőt, jó urak, ti gyámolítsatok:
Zsarnok haragját jobban félitek, mint
Urnőtök életét, ki jámborabb, mint
Amily gyanakvó ő?

ANTIGONUS

Elég legyen már.

MÁSODIK ÚR

Ma nem tudott aludni: a parancsa,
Hogy senki sem jöhet.

PAULINA

Sosem tüzeskedj:
Álmot hozok neki. Ti mint az árnyak
Settengtek a nyomába, hogyha sóhajt,
Ti nyögtök és álmatlan éjszakáit
Csupán ti tápláljátok: én azonban
Igaz, erős szókkal megorvosolnám,
Kihajtanám belőle azt a nedvet,
Mitől nem alszik.

LEONTES

Ej, mi lárma ez?

PAULINA

Nem lárma ez: derék tanácskozás,
Keresztelőkomát keresgetünk.

Nem üzitek ki hát? Add vissza fattyát!
(*Antigonushoz*)
Asszony-bolond! Vén kerge! Tyúkanyó

Ugyancsak elbubolt. No, fogd a fattyát:
Fogd s add banyádnak.

PAULINA

Nem, bemocskolod
Örökre a kezed, ha illeted
A hercegnőt, kit elvakult cudarság
Így káromolt!

LEONTES

Ni, fél az asszonyától.

PAULINA

Bárcsak te félnél: mert akkor belátnád,
Hogy tiéd a gyermek.

LEONTES

Árulók mind!

ANTIGONUS

Én nem vagyok, bizisten.

PAULINA

Én se, sem más,
Csak egy, ki itt van s az te vagy, mivel
Te árulod el tenmagad, királynéd,
Lányod, fiad hitét a rágalomnak -
Mely mint a kard szúr - és nem akarod -
Mert így van ez most: egy átok nem enged -
Kitépni a gyanúnak gyökerét,
Mely oly rohadt, oly avatag, amint
Szilárd a kő s a tölgy.

LEONTES

Te nyelvelő,
Szájás cafat, előbb uradba kötsz,
Most meg felém köpsz! Hát nem az enyém,
Ez a kölyök itt Polixenesé,
Vigyék, hajítsák nyomba tűzbe őt
S kedves mamussát is.

PAULINA

De a tiéd
És úgy hasonlít hozzád - régi példa -,
Mint egyik tikmony a másikhoz. Imhol
Kisebb nyomat, de apja másolatja
S matériája: a szem, orr, a száj,
Morc duzzogása, homloka, gödörkés
Csöpp álla is s orcája mosolya,
Kéz, ujj, köröm alakja, jelleme: -
Természet, édes, isteni anyánk,
Ki másolod a testben őt, ki nemzé,
Ha lelkét adsz e lánynak, csak ne sárgát,
Mert nem hiszi majd el, hogy az urától
Van gyermeke, kit ő szült meg.

LEONTES

Szipirtyó! -
Kófic, bitóra küldelek, ha nem
Némítod el.

ANTIGONUS

Ha a bitóra küldesz
Minden férjet, ki nem bir asszonyával,
Nem lesz alattvalód.

Felség, könyörgünk, adj hitelt szavunknak:
Mindenkoron a híveid, könyörgünk,
Tekints reánk, így, térdenállva kérünk -
Elmúlt s jövő szolgálatunk fejében,
Bérünk gyanánt -, hogy tégy le szándokodról.

Oly véres ez, olyan iszonytató, hogy
Csak rosszra hajt. Mind térdelünk előtted.

LEONTES

A szélben ingok, mint a tollpihe,
De majd a fattyu térdel itt előtttem
S apjának hív, piha! Égjen meg inkább,
Mint ez a szégyen. Jó, maradjon élve. -
De mégse jó. - Egyik se. - Jőjj ide.
Te meg a bába, Margaréta néne,
Nagyon vigyáztatok, hogy meg ne haljon
E fattyú - mert hogy fattyu, oly való,
Amint szakállad ősz -, hát mit mivelnél,
Hogy e porontyot megmentse?

ANTIGONUS

Bármit is,
Mindazt, ami tőlem telik s amit
Javall a jószág. Ennyit legalább is:
Kiontanám kevéske vérem ez
Ártatlanért. Mindent, amit lehet.

LEONTES

No ezt lehet, igen. Kardodra esküdj,
Hogy megteszed parancsom.

ANTIGONUS

Esküszöm.

LEONTES

Halld s tedd meg ezt. - De hogyha bármiben
Hibát követsz el, meghalsz, s nem csupán te,
De lepcsesszáju asszonyod is, ő is,
Ki most bocsánatot kap. - Az parancsunk,
Hogy vidd el innen, mint hűbéresünk,
E fattyulányt egy messze és kietlen
Vidékre, túl provinciánk határán,
S hagyd ott bitangul, minden irgalom,
Gyámol hiján, magára s az idő
Kényére bízva. E leányt szeszély
Vetette hozzánk, hát - okkal kívánjuk -
De lelked és a tested rajta! - hogy
Vesd el te is, szeszélyesen, s szeszély
Dajkálja föl, avagy veszítse el. Vidd.

ANTIGONUS

Megesküszöm. Viszem. Bár a halál
Jobb volna néki. Gyer, szegény babuska.
Tán istenes lesz majd a héja, holló,
S dajkálni fog! Mondják, a medve, farkas,
Levetve vadságát gyakorta ekképp
Jámborkodik. Több jót, mint ez a bűn hoz
Neked, uram! S pörölgjön a nagy Isten
E szörnyü tettel, a te oldaladnál,
Kis árva. *(El a csecsemővel)*

LEONTES

Nem, csak nem nevelhetem föl
Más gyermekét?

Szolga jön

SZOLGA

Felség, egy óra óta
Itt már a hírnök jós követjeidtől:
Cleomenes s Dion ma Delphiből
Megérkezett, már partraszállt s tehozzád
Iparkodik.

ELSŐ ÚR

No lám, jobban siettek,
Mint vártad.

LEONTES

Épp huszonhárom napig
Maradtak el. Helyes. Ez arra vall, hogy
A nagy Apollo is hamar jelenti
Igaz szavát. Készüljetek, urak,
Hívjátok a tanácsot széket ülni
Rossz hitvesünkön, mert amint a vád is
Nyílt volt, azonképp látunk rajta törvényt,
A köz előtt. Amíg ez asszony él,
Teher nekem szívem. Eredjetek,
S tegyétek a parancsom.

Mind el

Harmadik felvonás

1. szín

Tengeri kikötő Szicíliában. Cleomenes és Dion jön

CLEOMENES.

Az ég kies, a szél lágy, a sziget
Termő, s a templom is különb, miként
A híre.

DION

Én legjobban azt csudálom,
Mily ékes a sok köntös - hogyha így
Szabad nevezni - s büszke hordozóik
Mily komolyak. Aztán az áldozat!
Mily ceremóniás, mily földfölötti,
Mily ünnepi.

CLEOMENES

Főképp a fülrepesztő
Jós-szó zugása, amely összerázta -
Mint Jupiter dörgése - minden ízem
És semmivé tett.

DION

Hogyha az utunk
Úgy kedves a királynénak - s kívánom -,
Amint nekünk gyors, ritka s kellemes volt,
Nem lesz hiába.

CLEOMENES

Hát a nagy Apollo
Fordítsa jóra! Nincs sehogy inyenre
A vád, mi Hermionét mindenáron
Bűnben marasztja.

DION

És ez a mohóság
Deríti föl, vagy végzi be pörét:
Ha majd a jós-szó - mit lezárt Apollo
Főpapja itt - délszínre jön, mi furcsa
Dolgot tudunk meg. Menj te, friss lovat hozz!
S minket siker fogadjon!

Mindketten el

2. szín

Törvényterem.

Leontes, urak és tisztek jönnek

LEONTES E szék-ülés - nagy bánatunkra valljuk -
Ennen-szívünkre tör: hiszen a vádlott -
Király leánya, hitvesünk, akit
Hajdan szerettünk. Hát ne mondja senki,
Hogy zsarnokok vagyunk, mivel mi nyíltan
Látunk fölötte igazat, s e pör
Föltárja bűnét, vagy kimossa őt.
Hozzák a foglyot.

TISZT A felség azt óhajtja, a királyné
Lépjön ki most a szék-ülők elé. Csönd!

Hermione jön tömlöcőrökkel, Paulina, és hölgyei kíséretében

LEONTES Olvasd a vádoló irást.

TISZT *(olvas)*
„Hermione, te a nemes és vitézlő Leontesnek, Szicília királyának
királynéja, felségárulással vádoltatsz s törvény elé idéztetsz,
mivelhogy Polixenesszel, Bohémia királyával bujálkodtál és
Camillóval összeesküvést szőttél királyi uradnak, felséges
hitvesednek élete ellen: amiként pedig a környülállások jórészt
kiderítették a szándékod, te, Hermione, megszegve alattvalói
hűséged és kötelmed, gyámolítottad őket testi biztonságukban,
istápolta őket éjszaka való elszökésükben.”

HERMIONE Mivelhogy az, mit mondhatok, csupán
Megdönti ezt a vádat itt, s mivelhogy
Nincs más bizonyosság pártomon, csak az,
Mi az enyém: hiába is beszélnek,
Hogy „ártatlan” vagyok. A tisztaságom
Nektek csalárdság, s így ha szóba vallom,
Az is. De hogyha mennyei hatalmak
Néznek le ember-tetteinkre - s néznek! -,
A tisztaságomtól majd a hamisság
Pirul, s megreszket a basáskodás is
Tűrő szivemtől. Jól tudod, uram, te -
Bár mást mutatsz -, hogy életem a múltban
Oly szűzi jó volt és igaz, amint most
Boldogtalan: olyan nagyon; hogy ily bús
Komédiás játszó-színen se játszott,
Ríkatni nézőt. Hát tekintetek rám.
Királyi ág és trón felesse én,
Egy nagy király leánya s nagyreményű
Kis princem anyja, megjelentem itt,
Szájálva életért és tisztességért,
Mindenki prédájára. Életem

A földre húz, mint bűm: de tisztességem
Örökbe kapják tőlem az enyéme,
Hát érte vívok. Mondd, uram - hitedre -,
Ugye, szeretted? s ezt megérdemeltem -
Mindaddig, amíg a te udvarodba
Nem jött Polixenes. S mióta ott járt,
Mily csúnya bűnt követtem el, hogy itten
Kell állanom? De hát ha csak kicsinykét
Túlhágtam is a tisztesség határán -
Vagy csak akartam is -, legyen kemény kő
A hallgatóim szíve, s véreim
Mondják síromra: pfuj!

LEONTES

A vakmerő bűn
Mindenha éppoly szemtelen tagadni
A tetteit, mint amilyen pimasz volt
Megtenni.

HERMIONE

Felség, ez nagyon igaz.
De hogy reám irányzod - nem igaz.

LEONTES

Nem vállalod tehát.

HERMIONE

De többet annál,
Mint ami a hibám, az én hibám,
Nem vallhatok be csak. Polixenest,
Kivel te vádolsz - ezt elösmerem -,
Szerettem úgy, mint tisztesség kívánta,
Oly tisztesen, amint szeretheti
Ily rangú asszony - úgy szerettem őt hát
S nem máshogyan - amint te is akartad -
Amit ha nem teszek, csak engedetlen,
Háládatlan vagyok, uram, tehozzád,
S barátodhoz - mert szíve azt beszélte -
Mióta csak beszél, picinykorától -
Hogy a tiéd. Az összeesküvésről
Én nem tudom, mily ízű, bár elébem
Tálaltad itt, kóstolni: - azt tudom csak,
Camillo talpig-ember - s hogy miért ment
El udvarodból - hogyha Isten is csak
Úgy tudja, mint én - akkor ő se tudja.

LEONTES

De tudtad azt, hogy szökni készül és hogy
Mit kell csinálnod, amikor elillant.

HERMIONE

Uram,
Te oly nyelven beszélsz, mit én nem értek:
Csak képzelődsz, az életemre célzol,
Vedd hát.

LEONTES

A bűneidről képzelődöm:
Polixenestől fattyad született.
No, képzelődöm? Nincs benned szemérem,

Így hát bűnöd sincs - s nincs neked igazság:
S tagadsz, habár hiába - mert miképp
Könyörtelen kidobtam a porontyod -
Hisz apja sem volt - az igaz, hogy erről
Inkább tehetsz te - úgy lesújt reád is
Ítéletem, s legnyájasabb ígéje
Ez lesz: halál.

HERMIONE

Uram, sosem ijesztgess.
E szörnyre vágyom, amivel riasztasz.
Az életem semmit se ér nekem már.
Áldása, ékessége: a szerelmed
Nincs többet, elveszett - nem is tudom, mint -
De érzem. És a másik örömem,
Első gyümölcse testemnek, kerül,
Mint a bélpoklost. S harmadik szerelmem,
Rossz csillagok magzatját kebelemről -
Ártatlan ajkán ártatlan tejemmel -
Pusztulni küldték. Engem itt leringyóz
Minden sarok, ádázkodó gyűlölség
Kilök a gyermekágy jogából is, mely
Mindenkié. Aztán idecipeltek,
Idő előtt a nyílt piarcra, föl se
Lábadva még. Mondd hát nekem, király,
Ugyan mi jó van az én életemben,
Hogy halni féljek? Csak haladj tovább hát,
De halld s megértsd ezt: nem az életem -
Az, mint a pelyva! -, ám a tisztességem
Kérem ki tőled, s hogyha elítélnek
Gyanúdra - s alszik mindegyik bizonyosság,
Mit a féltés nem ráz föl -, én kimondom:
Garázdaság ez, nem törvény. Urak,
A jós-igét nekem: s legyen
Apollo a birám!

ELSŐ ÚR

Amit kívánsz,
Törvényszerű: hozzák tehát Apollo
Nevébe most a jóslatot.

HERMIONE

Nagy Russzia császára volt atyám,
Ó, vajha élne és látná leánya
Sötét pörét és vajha bús soromra
Nézhetne mostan ő bosszútan,
Szelíd szemével.

Cleomenes és Dion jön

TISZT

Esküdjete bitói pallosunkra,
Cleomenes s Dion, hogy mind a ketten
Delphosba voltatok s eme pecsétes
Jós-szót a nagy Apollo papja adta
Tinektek és azóta szent pecsétjét

Meg nem törétek és mi benne van,
Titkát sem olvasátok.

CLEOMENES és DION Esküszünk rá.

LEONTES Szakítsd föl s olvasd.

TISZT *(olvas)*
„Hermione szeplőtlen, Polixenes feddhetetlen, Camillo hivséges híve a királynak, Leontes gyanúskodó tirannus, az ártatlan kised törvényes ágyban fogantatott, a király pediglen mindaddig örökös nélkül szűkölködik, ameddig meg nem találta az, aki elveszett.”

URAK Áldott legyen a nagy Apollo!

HERMIONE Áldott!

LEONTES Az igazat olvastad?

TISZT Azt, uram, mi
Itt írva van.

LEONTES A jósige hazudság:
A pör folyik: minden himes hazudság!

Szolga jön

SZOLGA Uram, király, király!

LEONTES No mondd, mi az?

SZOLGA Jaj, meggyülsz azért, amit jelentek!
Fiad, a princ, bánkódva anyja sorsán,
Eltávozott.

LEONTES Eltávozott? Mi?

SZOLGA Meghalt.

LEONTES Apollo mérges s bünteti az Ég is
Igaztalan voltom.

Hermione elájul

Ni, a királyné!

PAULINA A hír halálos neki is: no látod,
Mít nem tesz a halál.

LEONTES Vigyétek innen:
Csak gyöngé lett a szíve: majd ocsúdik.
Túlságosan is hittem a gyanúmban:
Oly gyógyító írt adhatok neki,
Hogy talpraálljon.

Paulina, Hermione és a hölgyek el

Megbocsáss Apollo,
Hogy jóságod szentségtelen fogadtam!
Polixenest kibékitem - királyném

Megkérlelem - Camillóm visszahívom
S meghirdetem, milyen igaz s derék volt,
Hogy a gyanakvás vére és bosszúra
Ragadt el engem, eszközül Camillót
Szemeltem én ki, hogy étesse meg
Polixenest. Meg is esik bizonynal,
De halogatta jó Camillo lelke
Hamar parancsom, bárha ösztökéltem
És fenyegettem - díjjal és halállal -,
Amint cselekszik, vagy sem. Ő azonban
Mint talpig-ember felfedezte csapdám
Király barátomnak, s a birtokát,
Sok szép javát itthagya, önmagát a
Forgó időre bízta. Kincse más volt:
A becsületje volt. Beh tündökölt most
Rozsdámon át! Beh feketíti most
Rossz tettemet jósága!

Paulina visszajön

PAULINA

Jaj nekünk!

Metéld le fűzőm, mert szivem repeszi
Föl ezt, s beléreped.

ELSŐ ÚR

Mi lelt, nemes hölgy?

PAULINA

Hát mily ravasz kín vár reám, tirannus?
Kerékbe törsz? Ólomba sütsz? Olajban?
Kínpadra vonsz? Lenyúzol? Mit kapok hát
Gyötrelmet én, kinek minden szava
Dühöd uszítja? Jaj, mit is művelt
Zsarnok szeszélyed s a gyanúskodás,
Mit kiskölyök se hisz s lenéz a csitri,
Kilencéves leány. No halld, mi történt,
S örülj meg igazán - de vessz meg aztán -
Mert tébolyod csak mazsolája ennek!
Polixenest elárultad te: hagyján -
Ez azt mutatja, ingatag bolond vagy,
S rútul hálátlan. Semmiség az is, hogy
Orgyilkolásra késztetted Camillót,
Étetve tiszta lelkét: enyhe botlás
S nyomába durvább. Kisdeded, leánykád
Varjaknak adtad: nem nagyon rovom föl,
Bár erre az ördög se volna képes,
Inkább vizet picsog a tűzből is.
Nem lelken szárad fiad halála,
Az ifju princé, akinek a szíve
Nem kisfiús, nemes gondtól szakadt meg,
Hogy egy ilyen izgága és bolond úr
Szeplőzi az anyuskáját. Nem ez
Vádol, de az utolsó - és urak, majd

Jajgassatok, ha mondom! - a királyné
Meghalt, a drága, édes és a bosszú
Még nem csapott le érte!

ELSŐ ÚR

Mentsen Isten!

PAULINA

Meghalt, ha mondom s esküszöm. Kevés
Szó, eskü? Nézzék. Hogyha adni tudtok
Szájára színt, szemébe fényt, kívül hőt,
S ájert belül, szolgállok titeket, mint
Az isteneket. Ámde, te, tirannus!
Ne bánd a tetted, mert olyan cudar, hogy
Hiába szánod. Egy való neked:
Kétségbeesni. Téli fürgetegben
Térdelhet érte szüntelen ezer térd,
Tízezer évig, bőjtbe, meztelen,
Tar szirtfokon, és még feléd se néznek
Majd a nagy istenek.

LEONTES

Beszélj, beszélj.

Sosem elég, ha minden nyelv reám pök,
Azt is megérdemelném én.

ELSŐ ÚR

Ne szólj:

Akárhogy is van, a goromba szóval
Nagyon hibáztál.

PAULINA

Sajnálom, valóban,

Ha már hibáztam, azután belátom
És bánom. Ó, de hebehurgya asszony
Voltam: ni, a király szívére vette.
Azon, mi elmúlt, nem lehet segíteni
S busúlni se. Tehát sosem szomorkodj
Gáncsom miatt, inkább fenyíts meg engem,
Hogy most olyasmit hoztam az eszedbe,
Mit jobb feledni. Jó király uram,
Egy balga némből esd bocsánatot.
De úgy szerettem - lásd - megint reám jön!
Nem emlitem többé s két gyermekét sem,
Sem a tulajdon uramat, ki szintén
Pusztulni-veszni ment. No, csillapodj meg,
S egy szót se szólok már.

LEONTES

De jót beszéltél,

A színigazságot - vigasztalóbb ez,
Mint ez a szájalom. Vezessetek hát
A kisfiam s királyném teteméhez:
Egy sírba tesszük őket és fölírjuk,
Mi hozta a halálukat: örök,
Bús szégyenünk. Mindennap ott leszek
Kriptájuk alján s ontom a könyűmet,
Könnyülve tőle. Ezt gyakorlom én majd,

Míg a természet bírja csak, naponta
Így áldozok nekik. Kisérjetelek hát
Két bánatomhoz.

Elmennek

3. szín

*Sivatag a tenger mellett.
Antigonus a csecsemővel és egy hajós jön*

ANTIGONUS	Hát biztosan tudod, hogy a hajónk Bohémia pusztáját érte?
HAJÓS	Azt hát, De rossz időbe: haragos az ég, Mindjárt vihar lesz erre. Isten úgyse, Amit teszünk, a menny is tudja és ránk Morcolja a szemét.
ANTIGONUS	Legyen meg Isten akaratja! Menj Föl a hajóra: nemsokára majd Jövök utánad.
HAJÓS	Nagyon iparkodj s messze ne eredj Előbbre: csúnya égiháború jön S itten vadállatok is vannak ám, Roppant híres-cudar vidék.
ANTIGONUS	No, menj már. Legott követlek.
HAJÓS	Jaj de örülök, Hogy nélkülem lesz. <i>(El)</i>
ANTIGONUS	Gyer, szegény babuska. Mondták - de nem hittem -, hogy visszajárnak A holtak lelkei: ha ez való, ma éjjel Anyád jelent meg, mert ily éberem még Nem álmodtam. Felém jön egy alak, Fejét lehajtva, erre, majd emerre, Még sose láttam a bú ily teli S remek edényét. Tiszta hófehérben, Mint szent suhant hajószobámba, hol Feküdtem, itt háromszor meghajolt, Már szólni készült, már zihált s szeme Két vad patak lett és hogy elapadt, Ez tört ki száján: „Jó Antigonus, Mivelhogy a Sors, a te kedved ellen, Téged talált, hogy - állva esküdet - Kitedd szegény, kicsiny leányomat:

Van puszta hely elég Bohémiában,
Sirasd, meg ott s hagyd sírva őt, s mivelhogy
Azt vetik, hogy örökre elveszett,
Hívd Perditának. Durva tettedért, mit
Uram akart, többé sohase látod
A nőd, Paulinát.” A lélek erre
A légbe olvadt, nyögve. Megriadtam,
De tudtam - észbekapva is -, hogy így volt
S nem álom ez. Az álom az badarság:
Ám most - ez egyszer - babonás hiszemmel
Teszém, amit parancsolt. Hermione
Bizton halált halt s Apollo, kívánja -
Lévén e lány Polixenes királynak
Valódi lánya -, hogy tegyem ki itten
Meghalni-élni, a valódi atyja
Földjére. Hát zsöndülj, te zsöngé bimbó!
Leraklak itt, s ezt az írást, meg ezt is.
Ha lesz szerencséd, fölnövel e kettő
S tiéd marad. Vihar jön. Árva csöppség,
Anyád bűnéért löktek így a sorsnak
S annak, mi vár rád! Sírnem tudok,
De vérzik a szívem, s fölöttem átok,
Hogy erre eskü köt. No, Isten áldjon!
Borul a nap. Goromba dajkadal
Tenéked ez. Nappal még sose láttam
Ily zord eget. Mily szörnyű ordítás!
Hajómra! Rám vadászik, én a préda!
Végem van.

El, a medve üldözi. Pásztor jön

PÁSZTOR

Bárcsak ne is élne az ember a tizedik meg a huszonharmadik esztendeje között. Vagy legalább átalunnák ezt a fiatalok. Mivelhogy ebben az időben egyebet se mívelnek, mint fölbökik a lányokat, meg ingerkednek az öregekkel, meg lopnak, meg verekszenek. Hallgassanak ide. Hát ki kergül most is ebben a viharban? Csak azok a kötnivaló bolondok akik a tizenkilencedik meg a huszonkettedik esztendjük között vannak. Azok riasztották el két legderekből birkámat. Arra is hamarébb talál a farkas, mint a gazdájuk. Majd valahol a tengerparton bukkanok rájuk, amint borostyánt legelésznek. Adj a Isten! Hát ez meg itt mi? Uramfia, ez itt egy poronty, roppant szemrevaló! Lássuk, gyerek-e vagy lány? De szemrevaló poronty, roppant szemrevaló! Annyi szent, nem rendes dolog: ha nem is értek a bötühöz, azt ki tudom olvasni ebből, hogy valami szolgáló dolga. Afféle hátulsó-grádicson-való-munka ez; afféle suttyomban-való-munka, afféle kapu-mögött-való-munka. Azoknak, akik csinálták, bizonyára melegebbük volt, mint ennek a szegény jószágának itt. Fölveszem, mert megesett rajta a szívem. De megvárom a fiamat. Az előbb pedig még itt hóházott. Hó-ha, hó-ide, hó-ha!

Bangó jön

BANGÓ

Hó-ide, ne, hó-ha.

PÁSZTOR

Hát ilyen közel voltál? Ha olyasmit akarsz látni, amit még akkor is megemlegetsz, mikor meghóttál és elrohadtál, gyere ide. Mi bajod, hékás?

BANGÓ

Láttam én két olyan dolgot, hogy na: a tengeren is meg a szárazföldön is. Azaz nem mondhatom, hogy éppen a tengeren, mivelhogy most a tenger is csupa ég, úgyhogy kigyelmed az ég meg a tenger közé egy tű hegyét se bírná taszítani.

PÁSZTOR

Mit beszélsz te?

BANGÓ

Azt édesapámnak is látni költött volna, amikor a tenger csak pözsögött, csak háborgott, s víz alá került a part eleje. De nem ez a veleje. Hanem az, hogy milyen siralmasan jajveszékelték azol a szegény jótét lelkek. Ihol látni lehetett őket, ihol megint nem lehetett látni. Most meg a hajó a főárbocára tűzte a holdat, most meg - zsupsz - elnyelte a tajték meg a hullám, akár dugót dob-nának a söröshordóba. Most megint menjünk a szárazföldre. Látni költött volna, amikor a medve kitepte a lapickacsontját, ő meg csak kajabált, hogy segítség. Azt mondta, valami Antigon-us, valami nemesember. De hogy végére jussak a hajónak, azt is látni költött volna édesapámnak, amikor a tenger beszopta. Elsőbb azonban bőgtek a szegény jótét lelkek, a tenger meg utánozta őket, aztán a szegény nemesember is bőgött, a medve meg utánozta őt, aztán mind a ketten hangosabban bőgtek, mint a tenger meg a vihar.

PÁSZTOR

Irgalmas Isten, mikor történt ez, fiam?

BANGÓ

Ebben a minutában. Nem is peslantottam azóta, amióta láttam. Azok az emberek még meg se hidegültek a víz alatt, és a medve még föl se früstökölte a nemesembert. Most eszi javában.

PÁSZTOR

Szerettem volna, ha ott vagyok, mert akkor segíthettem volna azon az öregén.

BANGÓ

Én meg azt szerettem volna, ha édesapám a hajón van, mert akkor édesapám feneketlenül jó ember lehetett volna.

PÁSZTOR

Bizony, szomorú egy história. De idenézz, fiam, s ámulj. Te olyan emberekkel találkoztál, akik elmentek ebből a világból, én meg olyanal, aki most jött erre a világra. Ennek tudom, örülsz majd: idenézz, grófi gyereknek való keresztelő ruha! Ide nézz! Vedd föl, vedd föl, fiam. Bontsd ki. Mutasd csak. Megjövendölték nekem, hogy enyém lesz a tündérek kincse. Ez valami váltott gyerek. Bontsd ki. Mi van benne, fiam?

BANGÓ

No, öreg édesapám, kendnek ugyancsak fölvitte az Isten a sorát. Ha régi kutyaságait megbocsátja, akkor vígan élhet holta napjáig. Arany, sárarany.

PÁSZTOR

A tündérek aranya ez, fiam, majd meglátod. Fogd már, de jól szorítsd, menjünk egyenest haza. Nagy szerencse ért bennünket, fiam. De most aztán hallgassunk, mert vége a szerencsének. Hadd széledjenek el a birkáim. Gyere, fiacskám, menjünk egyenest haza.

BANGÓ

Csak iparkodjon, édesapám, ezekkel a cókókókkal. Addig én megnézem, ott van-e még a medve a nemesemberen és mennyit evett meg belőle. Ezek a medvék csak addig zsiványkodnak, amíg éhesek. Ha hagyott belőle valamit, majd eltemetem.

PÁSZTOR

Lásd, ez istenes cselekedet. Ha abból, amije maradt, megtudod, hogy kiféle-miféle volt, hívj engem is. Majd megnézem.

BANGÓ

Jó, majd hívom. Aztán édesapám is segít bekaparni a földbe.

PÁSZTOR

Ma nagyon szerencsés napunk volt, fiam, hát valami isteneset is költ cselekednünk.

Mindketten el

Negyedik felvonás

1. szín

Idő mint Kar bejön

IDŐ

Mindenki gondja, jónak és a rossznak
Reménye-réme, ki hibát tesz s oszlat:
Én, az Idő, szárnyam felöltve, rögtön
Suhanni kezdek. Megbocsásd e röptöm,
Hogy gyorsan elhagyok tizenhat évet, -
Nem nézve, tág ürén, mi nőtt, mi éledt,
Mivel hatalmam e törvényt lecsapja
S egy perc alatt - minek én lettem apja! -
Szokást köt-old. Hát hadd legyek, mi régen,
Hogy ősi rend se volt a földön-égen,
S az sem, mi most van. Én, tanú, jelentem
Időnek az időt s majd e jelenben
Fénylőt is, ami oly fakó-szegény
Lesz általam, mint tán ez a regém
Neked. Engedd, hogy megfordítsam ím
A homokórám, változik a szín,
Mint hogyha épp most ébrednél. Leontes
Már szégyenébe majdnem hogy bolond lesz,
Bezárkózik. Te nyájas szívű néző,
Képzeld, hogy messze vagy most az ígésző
Bohémiába s - erre jól figyelj -
Tehát van egy királyfi: Florizel
Lesz itt neve. De nézzük Perditát,
Azóta felnőtt, gyönyörű virág,
Csudálatos: nem jósolom, minő
Sors vár reá, kibontja az Idő
Előtted. E pásztorlány tárgya annak,
Mi jön, s azok, akik körötte vannak.
Hát erre esdek türelmet tetőled,
Ha itt rosszul töltötted az idődet,
S ha nem, én kérem, az Idő, a bölcs,
Hogy rosszabbul időt sohase tölts. (El)

2. szín

*Polixenes palotája.
Polixenes és Camillo jön*

- POLIXENES Kérlek, jó Camillo, ne akadékoskodj tovább: tőled bármit is megtagadnom ártalmas nyavalya, de ezt megengednem kész halál.
- CAMILLO Tizenöt esztendeje már, hogy nem láttam országomat: és ámbátor kenyerem javát külső országokban ettem meg, mégis otthon szeretném megadni csontjaimat. Egyébiránt a töredelmes király - az én uram - izentetett is érettem. Talán könnyebbségére lehetnék nagy búbánatában. Legalábbis ebben a fennhéjázó hiszemben vagyok. Hát ez is ösztökél az utazásra.
- POLIXENES Ha kedvelsz, Camillo, ne töröld ki eddig való valamennyi jószolgálatod azzal, hogy most itthagysz. Tulajdon derékségedre vess, hogy ennyire szükségem van reád. Vajha inkább sohase szegődtél volna hozzám, mint hogy így érezzem hiányodat. Minekutána megindítottad dolgaimat, melyeket nélküled nem lehet elégségesen intézni, vagy itt kell maradnod, hogy te igazítsd el őket, vagy pedig magaddal kell vinned minden jószolgálatodat, melyet tettél. Ha ezt nem becsültem elegendőképpen - aminthogy nem is lehet -, azon igyekszem majd, hogy a jövőendőben még háládatosabb legyek irányodban, amiből az lesz a nyereségem, hogy barátságod csak öregbítem. Arról az átkozott országról, Sziciliáról - kérlek - ne is beszélj nekem. Mihelyt említéd - önmagam büntetve - vissza kell gondolnom arra a - amint te mondod - töredelmes és megbékült királyra, az én atyámfiára, meg újra siratnom kell jószágos királynéjának s gyermekeinek elvesztét. Mondd, mikor láttad Florizel herceget, fiamat? A királyok nem kevésbé boldogtalanok akkor, ha sarjuk nem méltó hozzájuk, mint akkor, ha elvesztik azokat, kik már kimutatták jelességüket.
- CAMILLO Felség, a herceget már három napja nem láttam. Hogy mivel mulatja az időt, azt nem tudom, de sajnálatosan tapasztaltam, hogy utóbb nagyon is visszahúzódkodott az udvartól s kevésbé szorgalmatos hercegi gyakorlataiban, mint annak előtte.
- POLIXENES Magam is észrevettem ezt, Camillo, s nem csekély aggodalommal. Elannyira, hogy szolgálaim között vigyázók vannak, kik szemmel tartják őt magányosságában. Tőlük értesültem, hogy a királyfi egy paraszt-pásztor kunyhójából alig távozik. Azt rebesgetik, hogy ez az ember - szomszédjai ámulatára - egyszerre csak valami nagy-nagy kincs birtokába jutott.
- CAMILLO Hallottam, felség, erről az emberről. Van neki egy gyönyörűséges leánya. Ennek pedig olyan nagy a híre-neve, hogy az ilyen kunyhóból bajosan is cserdülhetett meg.

POLIXENES

Nekem is ilyet mondtak. De attól tartok, hogy ez a horog fogta meg a mi fiunkat. Te elkísérsz bennünket ide, itt aztán - nem mutatkozva igazi színünkben - beszédbe elegyedünk a pásztorral. Amilyen együgyű ember - úgy vélem -, könnyűszerrel kipuhatolhatom, miért jár ide a fiam. Kérlek, légy ebben segítségemre és ne gondoldj többé Szicíliára.

CAMILLO

Szíves örömet engedelmeskedem.

POLIXENES

Kedves, jó Camillóm. Most pedig másik köntöst kell öltönnünk.

Mindketten el

3. szín

Út a pásztor kunyhójához közel.

Autolycus dalolva jön

AUTOLYCUS

Hogyha a nárcisz, a sárga virág kél,
Áj, a leányka a völgyre kijő,
Vér pirosul, szökik a halovány tél,
Ez csak a kellemes-édes idő.

Messze fehér a sövényen a vászon,
Áj, a madár dala és az öröm,
Hajt fene kedv, soha sincs maradásom,
S mint a király vedelem a söröm.

Szarka, rigó fütyürész gyönyörűen,
Áj, a pacsirta dalol az egen,
Nyáron a szénakazalban, a fűben
Hancurozok s a babám ölelem.

Florizel herceget szolgáltam s annak idején hímes
bársonyruhában jártam.
De most már letelt az időm.

De mért busúljak, mondd, virágom?
A holdvilág éjjel lesüt.
Csavargok, a földet bejárom,
Otthon vagyok én mindenütt.

A börtarisznyát a kolompár
Vigan viszi ide-oda.
Én se szidom hát a sorom már,
Jó nékem is már a kaloda.

Vászonholmit árulok. Ha a szarka fészket rakja, ügyeljetek a kisebbfajta vászonholmikra. Az apám Autolycusnak nevezett, ki is - akárcsak én - a Mercurius-csillag alatt születvén, fölszedegetett mindenféle csiri-csárét. Én ezt a sok cifraságot kockán meg dajnáktól csentem s apró csalafintaságokból éldegélek. Az akasztófa meg az agyonveretés számomra roppantul nyomós

bizonyosság az ország útján: ha eldángálnak meg fölmagasztosítanak, attól igen nagyon lúdbőrzik a hátam, jövődöbéli életemre pedig nem gondolok, hanem aluszom. No, ez lépre kerül.

Bangó jön

BANGÓ

Lássuk csak: minden tizenegyedik ürőről egy fertálmázsa, minden fertálmázsa egy font meg néhány shilling. Ha ezret meg ötszázat megnyírunk, mennyit kapunk a gypjúárért?

AUTOLYCUS

(félre) Csak ragadjon a lép, a madár az enyém.

BANGÓ

Bab nélkül nem bírom kiszámítani. Lássuk csak, mit köll vásárolnom arra a birkanyírási áldomásra. Három font cukor, öt font aprószőlő, rizskása - mi a csudát akarhat a húgom evvel a rizskásával? De édesapám őt tette gazdaasszonnyá, hát most szórja a pénzt. Huszonnégy bokrétát csinált a birkanyíróknak. Ezek mindig hármásával énekelnek, mégpedig gyönyörűen. Való, hogy legtöbbjének csak olyan közepes hangja van, meg olyan mély hangja, de akad közöttük egy jámbor-puritán, az zsoltárokat danol, csimpolyaszónál. Köll még aztán vásárolnom sáfrányt, befősteni a körtéspástétomot, meg szerecsenydióvirágot, meg datolyát - nem, azt nem írta föl - meg szerecsenydiót, hét darabot, egy vagy két szál gyömbért - hogy az Isten akárhová tegye - meg négy font szilvát meg ugyanannyi mazsolaszőlőt.

AUTOLYCUS

Jaj, minek is születtem erre a világra.

BANGÓ

Boldog Isten.

AUTOLYCUS

Jaj, segíts, szakítsd le rólam ezeket a rongyokat, aztán jöjjön a halál, a halál.

BANGÓ

Ó, te szegény szerencsétlen. Inkább talán még több rongy köllene rád. Minek ezeket is letépni?

AUTOLYCUS

Jaj, nagyuram, ezek az utálatos cafatok jobban bántanak, mint az, hogy elcsépeltek, s rám vertek kerek egy milliót.

BANGÓ

Ó, te szegény szerencsétlen: kerek egy milliót vertek rád? Hát az igazán több a soknál.

AUTOLYCUS

Valaki kirabolt, nagyuram, ellazsnakolt. Pénzem-ruhám elvette s ezt az undok condrát aggatta reám.

BANGÓ

Kicsoda volt: lovas vagy gyalogos?

AUTOLYCUS

Gyalogos, édes nagyuram, gyalogos.

BANGÓ

Az, gyalogos lehetett, ha gúnyáját tekintem, amit itt hagyott neked. Mert ha ez valamelyik lovas dolmánya, akkor az ugyancsak kemény csatában járhatott. Adsza a kezed: gyere, adsza a kezed.

AUTOLYCUS

Jaj, jaj, jó nagyuram, csak vigyázatosan.

BANGÓ

Ó, te szegény szerencsétlen.

AUTOLYCUS Jaj, jó nagyuram, jaj, jó nagyuram. Attól tartok, nagyuram, hogy kificamodott a lapickám csontja.

BANGÓ Hát tudsz-e a lábadra állni?

AUTOLYCUS Csak óvatosan, kedves nagyuram.

Kilopja a pénzeszacskóját

Jó nagyuram, csak óvatosan. Ha tudná, milyen jót tett most velem.

BANGÓ Köll neked pénz? Adhatok egy keveset.

AUTOLYCUS Nem, édes jó nagyuram. Isten mentsen, nagyuram. Vagy három fertálölnyre van innen egy atyámfia, éppen ahhoz igyekeztem, ott majd kapok pénzt is meg mindent, amiben szükségét látok. A világért se adj nekem pénzt. Megrepisztenéd vele a szívemet.

BANGÓ Aztán miféle ember rabolt ki?

AUTOLYCUS. Ösmerem én, nagyuram, azt az embert, mindig erre járkál azzal a golyóbis-játékkal. Hajdanában - tudom - a herceget szolgálta. De hát kisöprűzték az udvartól, valami derekas cselekedete miatt.

BANGÓ Valami latorsága miatt, akarod mondani. Derekas cselekedet miatt nem söprűznek ki az udvartól senkit! Aki derék, annak inkább kedvébe járnak, hogy ott fogják, de az az udvarnál mégiscsak olyan jövő-menő vendég.

AUTOLYCUS Valami latorsága miatt - akartam mondani, nagyuram. Jól ösmerem ezt az embert. Azóta majmokat is táncoltatott, aztán beszegődött a törvényhez szolgának meg poroszlónak. Későbbed olyan figurás bábujátékot mutogatott a tékozló fiúról. Majd feleségül vette egy üstfoltozó asszonyát, itten egy ölnyre a tanyámtól, az uradalmamtól, utána pedig mindenféle istentelen mesterkedéseket űzött, végül csavargásra adta fejét. Sokan úgy hívják, hogy Autolycus.

BANGÓ Az ördög szánkáztassa meg. Lopó ez - bizisten -, lopó. Mindig ott lóstat a búcsúkon, vásárokon meg a medvetáncoltatásokon.

AUTOLYCUS Ez volt, nagyuram, ez volt, nagyuram. Ez a gazfickó bújtatott ebbe a maskarába.

BANGÓ Széles Bohémiában nincs gyávább gazfickó. Ha jól a szeme közé nézel, aztán a pofájába köpsz, nyomban megfutamodik.

AUTOLYCUS Megvallom neked, nagyuram, én nemigen értek a bajvíváshoz. Gyöngé hozzá a szívem. Ezt pedig bizonyosan tudta ő is.

BANGÓ No, hogy-mint vagy most?

AUTOLYCUS Sokkal jobban, édes nagyuram, mint voltam. Most már tudok állni a lábamon meg járni is. De idestova búcsúzkodni kell, lassan elindulok az atyámfiához.

BANGÓ Megmutassam a járást?

AUTOLYCUS

Ne, drágalátos nagyuram, ne, édes nagyuram.

BANGÓ

Hát akkor Isten megáldjon. Nekem is mennem köll. Fűszerszámot vásárolok a birkanyírásra.

AUTOLYCUS

Jó szerencsét, nagyuram.

Bangó el

No, a te pénzeszacskód is gyöngé ahhoz, hogy fűszerszámot vásárolj. Majd tiszteletemet teszem a birkanyírason. Ha ebből a csalafintaságomból nem kerül ki egy másik s nem nyírom meg magukat a birkanyírókat is, akkor törüljék ki nevem a lopók lajstromából és írják be a tisztességes emberek könyvébe.

Kocogj, kocogj hát, pajtikám,
Tüskén és bokron, egyre föl:
Egész nap jár, aki vidám.
De aki bús, mindjárt kidől. *(El)*

4. szín

*A pásztor kunyhója.
Florizel és Perdita jön*

FLORIZEL

E furcsa mezben még szebb minden ízed:
Nem pásztorlány, de kora április
Feslő virága. Ez a birkanyírás
Találkozója a kisisteneknek,
S te a királyné.

PERDITA

Fölség, kedves úr,
Én nem pirongatom túlzásodat:
Jaj - lásd - kimondtam. Rangos enmagad,
Az ország fényét - elsötétítetted
Pásztorgubádba s földiszítsz - csekély lányt -,
Akár az istennét. De bár bolondság
Van ünnepünk minden táljába s könnyen
Emésztik az itten-valók, pirulnék
Így látva téged, aki most nekem
Tükröt mutatsz.

FLORIZEL

Én áldom a napot,
Mikor atyád földjére szállt sebes
Sólymom.

PERDITA

Jupiter adja, hogy ne bánd meg!
De a különbség engem úgy ijeszt.
Nagyúr, te nem félsz. Ám én reszketek,
Ha arra gondolok, hogy az atyád
Benyit mihozzánk, mint te. Ó, a Fátum!
Hogy néz, ha látja ily silány kötésben

Dicső művét? Mit szól? S hogy állanék én
Zordon színe előtt ilyen parádés
Díszben?

FLORIZEL

Mulass, csak az legyen a gondod.
Maguk az istenek, mikor szerettek -
Alázva istenségük - állatok
Képébe jártak: Jupiter bika
Lett és bögött, zöld Neptunus pedig kos
És mekegett, a tűz-ruhás Napisten -
Arany Apollo - kis pásztorlegényke,
Mint én ma. Ők se, kellőbb szépleányért
Változtak át s nem volt szüzibb a céljuk,
Mivel a vágyam nem előzködik
A tisztaságomnak s kívánczóságom
Nem izzik úgy, mint a hűségem.

PERDITA

Ó, de
Terved dugába dől, mivel eléje
Szegül - ez így lesz: - a király hatalma.
Kettő közül majd győzni fog az egyik,
Más lesz tehát: vagy a te szándokod,
Vagy az én életem.

FLORIZEL

Szép Perditám,
Vad gondjaiddal - kérlek - ne borítsd el
Víg ünnepünket. Vagy tiéd leszek,
Vagy nem leszek atyámé. Mert hisz én
Én sem vagyok, se senki más, ha nem
Vagyok tiéd. Ezt állom akkor is, ha
A sors nemet mond. Hát vidulj föl, édes,
E gondjaid öld azzal el, mit itt látsz
Előtted. Érkeznek vendégeid.
Derítsd föl orcád, mintha lakodalmunk
Laknánk - ami hogy meglesz, esküvel
Fogadtuk.

PERDITA

Ó, Fortuna istenasszony,
Segíts!

FLORIZEL

De jönnek a vendégeid már;
Járulj eléjük nyájasan, szívéssen,
S rózsálljon orcánk az örömtől.

*Pásztor, Bangó, Mopsa, Dorcas jön;
Polixenes és Camillo, álruhában*

PÁSZTOR

Ej, lyány, míg élt az anyjukom, ilyenkor
Sütött-főzött, töltött, serénykedett;
Asszony s cseléd is volt, köszönt, kiszolgált,
Táncolt, danolt, fönn ült a főhelyen,
Aztán alább, most ennek itt a karján,
Most annak ott, orcája a dologtól

Tűz volt, meg attól, amivel locsolta
S bezzeg kocintgatott. Te félreállasz,
Minthogyha vendég volnál ünnepünkön,
Nem gazdaasszony. Üdvözöld szivessen
Hát ösmeretlen jóbarátjainkat
S még jobb barátok lesznek s ösmerősök.
No, mit pironkods? Légy az, ami vagy,
Az áldomás kis gazdaasszonya,
Mondd, adjon Isten sok jó birkanyírást,
S hizlalja a nyájunkat.

PERDITA

Adjon Isten,
Apám akarja, hogy a gazdaasszony
Ma én legyek. Isten hozott minálunk.
Dorcas, virágokat. Nemes urak,
Vegyétek, itt a rozmaring, ruta.
Télvízidőn is zöldek és szagossak: -
Friss ést ad ez, az bűnbocsánatot -
No, adjon Isten.

POLIXENES

Szép pásztorleány, hát
Öregkorunkra tél virágait
Adod nekünk?

PERDITA

Mikor az év öregszik,
S nem hal meg még a nyár, s a reszketős tél
Nem érkezik, legszebb virágaink:
A szegfű meg a tarkaviola,
Mi a természet korcsa - úgy beszél.
Nincs is parasztkertünkben ily virág,
Bujtást se tettem el.

POLIXENES

Miért veted meg,
Kedves leányka?

PERDITA

Mert azt mondogatják,
Hogy a művészet is cifrázta, nemcsak
Az alkotó, nagy természet.

POLIXENES

Lehet.
De a természetet úgy módolod csak,
Ha ő ad módot s így, ha műveled,
Az ő műve ez a művészet is
S természetes. Lásd, lányka, mi beojtjuk
Vad törzseinkbe a különb rügyet,
S a gyatra kérget arra kényszerítjük,
Hogy jót teremjen: ez olyan művészet,
Mi megjavítja s tán másítja a
Természetet: mégis, ez a művészet -
A természet maga.

PERDITA

Hisz ez igaz.

POLIXENES

Ültess tehát sok tarkaviolát
S korcsnak ne hívd.

PERDITA

Még egy lyukat se vájnék,
Hogy belebujtsam abba a tövét,
Mint nem kívánnám, hogy ez a legény
Csudáljon és nőül vegyen, mivel
Kendőzőm orcám. Itt virágotok:
Levendula, bors, ménfa, majoránna,
Az estike, mely ágyba megy a nappal,
És vele ébred sírva. Nyárközépen
Virágzanak mind és így a tiétek,
Középkorú urak. Isten hozott hát.

CAMILLO

Ha a juhod lehetnék, nem legelnék,
Én veled is betelnék.

PERDITA

Attól aztán
Fölkopna az állad, s a bőjti szél is
Átfújna rajtad. Szépséges hivem te,
Bár volna itt a kikelet virága,
Hogy illenék neked. Tinektek is,
Kik szüzi ágon még leány-fejet
Viseltek. A virágod, a virágod,
Proserpina, melyet Dis szekeréről
Riadva ejtesz földre. Sárga nárcisz,
Mely bátrabb, mint a fecske s március
Szelébe leng, sötétes ibolya,
Puhább, akár Junó szemhéja s Vénusz
Sohajtozása, halvány kankalin,
Mely szüzen pusztul el és meg se látja
Lángolni Phoebust, mint a hervadó,
Beteg leánykák, büszke kikirics
Császári koronája, liliom - sok -
S a nőszírom közöttük! Ó, ezekből
Fonnék füzért, édes hivem, tenéked,
S behintenélek.

FLORIZEL

Jaj, mint a halottat?

PERDITA

Nem: mint az ágyat, játszi szeretőknek,
Nem mint halottat és nem eltemetni:
Karomba zárni. Vedd virágaid hát. -
Ni - azt hiszem - hogy játszom azt, amit
Pünkösdkor láttam itt a pásztoroktól.
Ruhám zavart meg.

FLORIZEL

Bármit is teszel,
Jobb lesz azáltal. Ha beszélsz, szívem,
Szeretném, hogy beszélj: ha énekelsz,
Szeretném, hogy dalolva mondj imát,
Így adj-vegyél, sőt házi dolgotat

Szintén dalold: ha táncolsz, azt kívánom
Légy tengeren hullám, hogy ott örökre
Táncolj-mozogj, mindig izegj-mozogj csak
És mást se művelj: az, amit csinálsz,
Ha megszokott is, oly különvaló,
Hogy koronát rak minden tetteidre,
És mindegyik királyné.

PERDITA

Ó, Doricles,
Túlontúl is dicsérsz: ha ifjuságod
S hív véred, amely átdereng ezen,
Nem mondaná, hogy jó pásztorfiú vagy,
Félnék bizony, kedves Doriclesem,
Hogy csak hamiskodsz.

FLORIZEL

Félni nincs okod,
S nincs szándokom olyant művelni, hogy
Te félj. De jőjj a táncba, Perditám.
Add a kezed: akár a gerlepár,
Együtt leszünk örökre.

PERDITA

Esküszöm rá.

POLIXENES

Szebb pórleány még sohasem viháncolt
Zöld pázsiton: amit tesz és mutat,
Az rangosabb, mint ő s nemesb, különb, mint
A sorsa.

CAMILLO

A fiú beszél neki,
S a lány belépirul: no ez valóban
Túró-tarhó-királyné.

BANGÓ

Játsszatok már!

DORCAS

Ha Mopsa lesz a kedvesed, zabálj
Hagymát, mivel a csókja illatos.

MOPSA

Na!

BANGÓ

Csitt, szót se többet. Az ilyen nem illik.
No, játsszatok már!

Zene, tánc

POLIXENES

Ki ez a szép pásztorlegény, öreg,
Ki táncba vitte a leányodat?

PÁSZTOR

Doricles: azt beszéli, tehetős,
Marhája sok, ezt vallja, s én szavának
Hitelt adok. Nagyon derék legény.
Azt mondja, hogy szereti lányomat,
El is hiszem, mert hold se néz a vízre
Úgy, ahogy ő lányom szeméből olvas.
S - valót beszélve - úgy kedvellik egymást,
Hogy nem tudom, melyikük van előbbre
Félcsóknnyival.

POLIXENES

Beh szépen járja lányod.

PÁSZTOR

Mindig helyes ez. Nem való nekem
Dicsérni őt, de hogyha majd Doricles
Megkapja, hát oly asszonyt visz a házhoz,
Kiről nem álmodott.

Béres jön

BÉRES

Hű, gazduram, ha hallanád a kapu előtt a vásárost, soha többé
nem táncolnál se dob, se síp szavára. Nem, még a csimpolya
szava se tudna kibillenteni. Sebesebben danolja az a nótáit mint
ahogy te a pénzed olvasod. Úgy fűjja, mintha balladákat falt
volna, s mindenki odafülel az énekére.

BANGÓ

Soha jobbkor nem jöhetett. Térjen be. Szeretem a balladát,
kiváltképpen ha valami siralmas történetet mondanak vidáman,
vagy ha valami nagyon dévaj dolgot kornyikálnak, igen keser-
vesen.

BÉRES

Tud ez nótát embereknek, asszonyoknak, minden fajtát. A bol-
tosnak nincs annyi fajta kesztyűje. Gyönyörű szerelmes nótát tud
a lányoknak, de ezekben nincs semmi szömtelenség - ami nagy
ritkaság -, csak efféle finom kádencia, mint: „Marcsa, vastag,
mint a harcsa”, vagy efféle rigmus, mint: „Hopp, Sári, sarokra.”
Ha pedig valami csúnyaszájú suhanc ízél a lánnyal és mindjárt
le akarja kapni a tíz körméről, akkor a lány - már mint a
históriában - így szól: „Ne birizgálj, édes rúzsám”, aztán kiadja
az útját a legénynek, ezzel pöndöríti ki, hogy: „Ne birizgálj, édes
rúzsám.”

POLIXENES

Kitűnő fickó lehet.

BANGÓ

Bizonyúristen, nagyszerű ember lehet. Aztán van valami
portékája?

BÉRES

Pántlikája, cifra, mindenféle színű, akár a szivárvány, csipkéje,
és olyan nyakravalók - tudod -, olyan kötnivalók, mint
Bohémiában a tudós prókátorok. Szalaga, zsinórjai, abaposztója,
vászna, gyolcsa. Aztán valamennyit megdanolja, mintha istenek
meg istennék lennének. Azt hinnéd, hogy az asszonying holmi
angyal, úgy kiéneklei az ujját meg a mellefodrárt.

BANGÓ

Hát hívd be. De aztán danolva jöjjön.

PERDITA

Figyelmeztess, hogy illetlen dolgokat ne mondjon.

Béres el

BANGÓ

Ugyan, olyan rendes emberek vannak a vásárosok között, hogy
azt te el se tudod gondolni, húgom.

PERDITA

Igen, édes bátyám, el se merem gondolni.

AUTOLYCUS

(dalolva jön)

Gyolcs, fehér s lágy, mint a sarju,
Fátyol, éj szín, mint a varju,

Illatos kesztyű s botorka
Álca, arca és az orra,
Füstölő, valódi gyöngyű
Karperec, nyakék, köszöntyű,
Pruszlík, főkötő, aranyszál,
Mind, amit leányka használ,
Nyakfodor-rúd, csat, tű, minden,
A babátok kaphat innen.
Hát, legények, vegyetek,
A lány sem kér egyebet,
Vegyetek.

- BANGÓ Ha nem volnék szerelmes ebbe a Mopsába, egyetlen fabatkát se látnál tőlem. De mivelhogy bele vagyok habarodva, nem bánom, adhatsz pár pántlikát meg kesztyűt.
- MOPSA Már az ünnepekre ígérted, de jobb későn, mint soha.
- DORCAS Mást is ígért ő neked, csak állja a szavát.
- MOPSA Neked mindent megadott, amit ígért: sőt talán többet is, amit most szégyen volna visszaadnod.
- BANGÓ Milyen illetlenek ezek a lányok. Úgy mutogatják alsószoknyájukat, akár az orcájukat. Hát nem elég, hogy folyton titkos dolgaitokról pusmogtok, mikor tehenet fejtek, mikor ágyba mentek meg mikor összebújtok a kemence kuckójába? Még itt, a vendégek előtt is kotyogtok? Szerencse, hogy csak suddognak. Fogjátok be, szót se többet.
- MOPSA Én már bevégeztem. Gyere, egy tarka pántlikát meg egy pár illatos kesztyűt ígértél.
- BANGÓ Hát nem meséltem, hogy megjártam az úton? Elszedték minden pénzem.
- AUTOLYCUS Bizony, nagyuram; ezen a vidéken csalók járnak. Az embernek roppant vigyázatosnak kell lennie.
- BANGÓ Te ne félj, barátom, itt nem vész el semmid.
- AUTOLYCUS Remélem is, nagyuram, mert sok becses portéka van nálam.
- BANGÓ Mik ezek itten? Balladák?
- MOPSA Jaj, végy néhányat. Én rémisztően szeretem a balladákat. De csak ha ki is vannak nyomtatva. Mert akkor bizonyosan tudom, hogy meg is történtek.
- AUTOLYCUS Itt egy fölöttébb siralmas történet arról, hogy egy uzorás felesége miként esett vala teherbe húsz pénzeszacskóval és miként kívánta vala meg a viperafejeket meg a nyárson sült varangyos békákat.
- MOPSA Mondd, és ez meg is történt?
- AUTOLYCUS Meg, meg. Alig egy hónapja.

DORCAS Na, én világért se mennék uzsoráshoz.

AUTOLYCUS Itt tanúsítja a bábaasszony, bizonyos Pletykássyné, meg öt-hat becsületes némbor, aki tulajdon szemével látta.

MOPSA Jaj, vedd meg.

BANGÓ Isten neki, tedd félre. Előbb azonban lássuk a többit. Azokból is vásárolok.

AUTOLYCUS Itt egy másik ballada egy nagy halról, amelyik kimászott vala a partra egy szerdai napon, április nyolcadikán, negyvenezer ölnyre a tenger színe fölé és ezt a balladát énekelte vala a keményszívű leányzók ellen. Abban a hiszemben vannak, hogy ez valami asszonyi állat volt, ki hideg hallá változott, mivelhogy nem akart hajolni szeretője szavára. A ballada éppoly siralmas, mint amilyen igaz.

DORCAS Mondd, ez is megtörtént?

AUTOLYCUS Öt szék-ülő bíró írta alá és annyi tanú, hogy bele se fér a bugyromba.

BANGÓ Ezt is rakd félre. Másikat.

AUTOLYCUS Ez vidám ballada, de nagyon csinos.

MOPSA Végy néhány vidámat is.

AUTOLYCUS Hát ez igazán vidám s erre a nótára megy, hogy: „Két lányka kért meg egy legényt.” Nincs lány, ki ne dalolná a nyugati vidéken. Mondhatom, csak úgy kapkodják.

MOPSA Mi ketten is tudjuk a nótáját. Ha a harmadik hangot elénekeled, akkor mingyárt meghallhatod. Három hangra szól.

DORCAS Már egy hónapja tudjuk a nótáját.

AUTOLYCUS Az enyémet elénekelhetem. Végre, ez a mesterségem. No kezdjük:

Hagyj magamra, menni kell már
És nem mondok semmit el már.

DORCAS Merre?

MOPSA De merre?

DORCAS De merre?

MOPSA Hogy a szívem nékem adtad,
Nem lesz titkod, megfogadtad.

DORCAS Drága, te is. Megyek erre.

MOPSA A pajtába, a malomba?

DORCAS Mindegy, sírni fogsz te nyomba.

AUTOLYCUS Erre?

DORCAS De merre?

AUTOLYCUS

Semerre.

DORCAS

Esküvél, értem epekszel.

MOPSA

Esküvél te is ezerszer:
Merre szaladsz? Hova? Merre?

BANGÓ

Majd később végigdanoljuk mi magunk. Édesapám meg az urak valami komoly dologról beszélgetnek. Ne zavarjuk őket. Gyere, hozd utánam a bugyrodát. Lyányok, mindkettőtöknek vásárlók valamit. Vásáros, mutasd a holmid. Gyertek utánam, rózsáim.

Mopsával és Dorcasszal el

AUTOLYCUS

Megállj, most lenyúzom a bőröd.
(*Dalolva követi őket*)
Csipke, szalag van,
Minden alakban.
Meg se tekinteni vétek.
Pántlika, kendő,
Fejre kelendő.
Most ez a módi, vigyétek.
Úgy adom ingyért,
Csorba fityingért.
Pénzt ide és a tiétek. (*El*)

Béres visszajön

BÉRES

Gazduram, itt van három béres, három juhászbojtár, három csordahajtó, három kondás. Szőrös embereknek öltöztek, valami „szatyor”-oknak vallják magukat. Ezek tudnak egy táncot. A lányok azt mondják rá, hogy csak olyan számár ugrabugrálás, mivelhogy lányok nem járhatják. De ők azt akarják, hogy roppantul fog tetszeni azoknak, akik máshoz is értenek, mint a folytonos illegéshez-billegéshez.

PÁSZTOR

Mehetsz, nem köll. Eddig is elegendő marha parasztságot láttunk már. Tudom, meg is sértettük vele az urat.

POLIXENES

Azokat sértetted, akik engem mulattatnak. Hát csak hadd lássuk ezt a négy pásztor-háromságot.

BÉRES

Az egyik három - amint mondja - már a király előtt is táncolt, s közülük a leghitványabbik is tizenkét és fél lábat ugrik a léniáról.

PÁSZTOR

Ne csácsogj. Ha ezek a jó urak úgy kívánják, hívd be őket, de szedd a lábad.

BÉRES

Hát itt állanak, gazduram, a kapuban. (*El*)

Szatírok tánca

POLIXENES

No hát öreg, majd még beszélek erről.
(*Camillóhoz*)
Ez már kicsit sok. Elválasztom őket.
Csacsi fiú: fecseg. No, ifju pásztor,

Túlcsordul a szived és elfelejtesz
Vigadni is. Lásd, hogy én ifju voltam -
És úgy szerettem, mint te - kedvesem
Cifrával édesgettem: elraboltam
A vásáros selyem-szövettesét mind,
S eléje raktam. Ám te menni hagytad,
Semmit se vettél. Hogyha lányod ezt
Majd balra érti s megfogyó szerelmed
Szemedre dobja, mit se tudsz felelni,
Ha azt óhajtod, hogy az édesed
Boldog legyen.

FLORIZEL

Tudván tudom, uram, hogy
Nem kell neki ily semmiség. Mit ő vár,
Szivembe zártam, csak nem adtam át még.
Ó, halld, feléd lehellem életem
Ez agg előtt, ki hajdan éppigy égett.
Fogom kezéd, ezt a kezet, mi lágy, mint
Galambpehely s fehér, mint szerecsenfog,
Vagy mint a hó, melyet Észak szele
Kétszer rostált-szitált meg.

POLIXENES

És mi még?
E kis suhanc hogy mossa a kezet,
Mely tiszta volt előbb is! Közbeszóltam:
Hát csak fogadkozz, rajta-rajta, halljuk,
Hogy mit fogadsz.

FLORIZEL

Igen, te légy tanúm rá.

POLIXENES

S szomszédom is?

FLORIZEL

Ő is, a többi is, mind,
S mindenki, a föld, az ég boltja s minden,
Volnék nagyságos, koronás király bár,
A legkülönb, volnék bár délceg ifju,
Aki szemet ígéz, tudós, erősebb,
Mint bárki is - mind semmibe se vennem,
Ha nem szeretne ő. Érette minden,
Mind néki adja lelkem s veszni hagyja,
Ha néki nem kell.

POLIXENES

Ez derék ajánlat.

CAMILLO

Hív vonzalomra vall.

PÁSZTOR

No, szólj te is, lyány,
Mért nem viszonzod?

PERDITA

Nem tudok beszélni
Ily jól, sehogy sem. Még érezni sem.
Igaz szerelmét is utánozom csak.

Nem lehet, ha mondom.

Tedd meg, fiam: ő sem busúl, ha látja,
Kit választasz.

De nem lehet. Gyerünk.
Gyer egybekelni.

Kettéválni, fickó,
(fölfedi magát)

Mert nem merem kimondani, ki-mim vagy,
Alant-való. Királyi pálcá vár rád,
S pásztorbotot hordsz? Vén lator, te lógsz majd,
Bár életed egy héttel kurtitom csak.
S te bővölő, ki bővel bájolsz,
Ifjú boszorka, aki ösmered
Király-bolondod s elcsalod -

A szívem!

Orcád tüssökkel karcolom, amíg nem
 Lesz oly parasztos, mint sorod. Te meg,
 Bolond kölyök, ha megtudom, hogy érte
 Sóhajtozol - mert úgyse láthatod majd -,
 A testamentumomból is kizárlak
 S nem vállallak test-véremnek, csak úgy, mint
 Deucalion egyéb fiát. Jegyezd meg,
 S gyer udvaromba. Te, kódis, ez egyszer
 Most még kegyelmet kapsz, habár halált
 Érdemelsz. És te, bűbájoskodó -
 Kanász való neked! - meg ez a tacska -
 Ki úgy gyaláz engem, hogy még neked sem
 Való, igen -, ha kinyitod ezentúl
 Fiamnak a vityillód reteszét,
 S ölelve fogadod karodba őt,
 Olyan kemény halált kapsz, mint amily
 Hitványka vagy. *(El)*

Hát minden összeomlott!

Nem is nagyon féltém. Beszélni is
Akartam olykor. Már a szájamon volt,
Hogy azonegy nap süt az udvarára,
Mely a mi kis kunyhónkra, s itt se búj el,
Rá is ragyog. - Fölséges úr, eredj hát.
Mondottam, ez lesz majd a vége. Kérlek,
Rangodra gondolj. Én csak álmodoztam,
Most ébredek, már nem vagyok királyné:
A juhaim fejem és sírok.

Ej, szólj,

Öreg, mig élsz.

Én nem tudok beszélni.
És tudni sem merem; amit tudok. Jaj.
Egy nyolcvan éves aggot ölsz, uram, meg,

Ki azt remélte, csöndbe sírba szállhat -
A nyoszolyán hal meg, amin az apja,
S mellette porlad, tisztelen: de mostan
Pribék teker a szemfödőbe engem
S pap se hajít rögöt rám. Ó, cudar te,
Mert tudtad azt, hogy herceg s elgyűrűzted
Magad mégis vele. De vége, vége.
Ha nyomba meghalhatnék, a halálom
Jókor keresne.

FLORIZEL

Mit meredtek így rám?
Csak búsulok, nem félek - visszahúztak:
De nem változtam - az vagyok, ki voltam.
Ha hátrarántanak, rugdalkozom,
S pányvam vadul cibálom.

CAMILLO

Én uram,
Jól ösmered, milyen apád. Ilyenkor
Szónak nem enged, s azt hiszem, te sem
Akarsz beszélni véle most. Bizony
Látásod is kelletlenül szivelné:
Hát amíg a haragja elcsihed,
Ne menj színe elé.

FLORIZEL

Nem is akartam.
Te vagy, Camillo?

CAMILLO

Az vagyok, uram.

PERDITA

Hányszor mondtam, hogy ez lesz vége!
Hányszor
Mondtam, hogy addig tart dicső sorom, míg
Ki nem tudódik.

FLORIZEL

Ezt csupán az én
Hitem szegése dönthetné meg s akkor
A természet morzsolja szét a földet,
Az élet áldott magvait. Tekints rám:
Apám kilökhethet testamentumából,
De jussom a szerelmem lesz.

CAMILLO

Fogadj szót.

FLORIZEL

Igen: szívemnek; hogyha van eszem,
Rá hallgatok, és akkor van eszem,
S ha nem, öröm lesz a megőrülés,
S üdvözlöm őt.

CAMILLO

Ez a kétségbesés csak.

FLORIZEL

Hívd annak. Ám ez állja a szavam,
Így hát nekem: a tisztesség. Camillo,
Bohémiaért, mindazért a hírért,
Mit kaphatok - azért, amit a nap lát,
S magába zár a föld, az óceán

Nézhetlen öble -, nem töröm meg esküm,
Mit tettem e lánynak. Hát arra kérlek -
Hiszen apám igaz barátja voltál -
Ha majd keres engem - mert eltökéltem,
Hogy itthagynom örökre őt - haragját
Jó szóval ojtsd meg. Erről értesítlek,
S adj hírt neki: hogy a tengerre szálltam
Azzal, kit a földön nem tarthatok meg.
Kapóra a közelben horgonyoz
Épp egy hajó, bár nem való ily útra.
Hogy a hajóm mely rév felé irányzom,
Azt tudni nem kell néked és tudatni
Nem is kívánom.

CAMILLO

Jaj, királyfi, vajha
Volnál hajolni gyöngébb, és erősebb
Viszontagságodban.

FLORIZEL

Halld, Perditám,
Megyek utánad nyomba.

CAMILLO

Hajthatatlan,
Szökik. Legyen hát a javamra ez.
Oltalmazom a bajban őt hiven,
Kedves Szicíliámat újra látom
S boldogtalan király-uram, kit úgy
Szomjúhozok.

FLORIZEL

Camillo, megbocsáss,
Oly sok dolog hullt rám, hogy elfeledtem
A ceremóniát.

CAMILLO

Királyfi, mondd,
Tudod-e, mint szolgáltam az atyádat
És mily nagyon szerettem?

FLORIZEL

Érdemessen
Szolgáltad őt. Apámnak muzsika
Rólad beszélni, s érdemed szerint
Próbált jutalmat adni.

CAMILLO

Hát uram,
Ha azt hiszed, hogy kedvelem királyom
S így azt, ki néki oly nagyon közel van:
Dicső magad - fogadd irányításom.
Ha fontos és kifontolt útiterved
Másíthatod - hitemre -, oly helyet
Tudok neked, hol felségedhez illő
Fogadtatást kapsz. Ott a kedvesed
Csókolhatod, kitől - tapasztalom -
Csak a halál választhat el, de ettől
Ég óvjon. Ott te egybekelsz vele -
S míg messze vagy, én szorgosan igyekszem

Lágyítani békételen apádat
És hozzád édesíteni.

FLORIZEL

Camillo,
Való-e, mi határos a csodával?
Hogy több vagy embernél s igaz szavadban
Megbízhatom?

CAMILLO

Tehát tudod-e már,
Hová igyekszetek?

FLORIZEL

Dehogy tudom még.
A nem tudott csapás alatt mi mind
Csak kapkodunk, történetes szeszélynek
Dobjuk magunk s - szolgálai - arra szállunk,
Amerre fúj a szél.

CAMILLO

No hát figyelj rám.
Ha szándokodtól ezután sem állsz el
És szökni kívánsz, menj Szicíliába,
Keresd föl ott, te s hercegi arád -
Mert érzem, az lesz e leány - Leontest.
A kedvesed ő hitvesedhez illőn
Fogadja majd. Már látom is. Leontest,
Amint kitárja karjait s könyezve
Rátok köszön, tőled bocsánatot kér,
Mintegy atyádtól, ifjuasszonyodnak
Csókdossa a kezét, habozva ing
Mordsága és lágyága közt s amaszt
Pokolba rúgja, míg növesztené ezt,
Gyorsabban, mint a gondolat s idő.

FLORIZEL

Mondd,
Mily színbe tüntessem föl néki jöttöm,
Nemes Camillo?

CAMILLO

Hogy király-atyád küld,
Köszönteni őt s vigasztalni. Felség,
Hogy mint kell ottan forgolódni s mit kell
Jelentened atyád nevébe - hármunk
Titkáról -, én írásba foglalom majd,
S ez megmutatja minden alkalommal,
Mit kell beszélned. Így ő elhiszi,
Hogy az apád lelkét viszed s szívéből
Beszélsz.

FLORIZEL

Nagyon hálás vagyok tenéked.
No, ez derék terv.

CAMILLO

Többet ér valóban,
Mint hebehurgyán szállnotok tovább
Útlan vizen, nem-álmodott vidéken,
Biztos nyomornak, azt remélve, hogy
Egy bajt lebírtok s nyomba ott a másik:

Csupán a horgony biztos és az is,
Ott ér medert, ahol maradnotok
Nincs ínyetekre. Tudjátok-e aztán,
Hogy a szerelmünk kapcsa a szerencse,
S a gondtól nemcsak orcánk színe hervad,
De a szerelmünk is?

PERDITA

Egyik igaz:
Az, hogy az orcánk megfakul a gondtól,
De a szerelmünk nem.

CAMILLO

Ej, azt hiszed te?
Nem is hamar születik ily leány
Apád házában.

FLORIZEL

Ez a lány, Camillóm,
Oly fennen érez, amilyen csekély
A származása.

CAMILLO

Nem sopánkodom, hogy
Nincs oskolája, minthogy ez a lány
Sok bölcsét oktat.

PERDITA

Megbocsáss, az orcám
Köszönetet pirul.

FLORIZEL

Szép Perditám, te!
De túske van lábunk alatt! Camillo,
Oltalma az apámnak s az enyém most,
Királyi házunk doktora, segíts most.
Nincs köntösöm, Bohémia fia
Így nem mehet Szicíliába.

CAMILLO

Felség,
Ettől se tarts. Tudod, a birtokom
Mind arra van. Itt oly királyruhát kapsz,
Minthogyha csak az én teátrumomban
Komédiáznál. S hogy milyen kevésbé
Látsz szükséget, csupán csak ezt hozom föl...

Félrevonulva beszélgetnek

AUTOLYCUS

(visszajön)

Hahaha, micsoda jó bolond is a böcsületesség. Aztán a kenyeres-pajtása, a bizakodás micsoda tökkelütött számár. Túladtam minden istenségemen. Nincs már egy hamiskövem, egy paszományom, egy tükröm, egy pézsmabalzsamom, egy násfám, egy kalendáriumom, egy balladám, egy késem, egy mérőzsinórom, egy kesztyűm, egy saruszíjam, egy karperecem, egy csontgyűrűm se. Bugyromat teljesen laposra silányították. Tolongtak, hogy kicsoda vásároljon előbb, minthogyha ezt a sok celeculát megszentelték volna, s áldást hozna arra, aki vásárolja. Közben kinéztem, kinek van legszemrevalóbb pénzeszacskója, majd azt, amit kinéztem, hamarosan javamra fordítottam. Az én Bangóm,

kinek épp csak egy kereke hiányzik, hogy okos ember is legyen, annyira belebolondult ezekbe a lányoknak való énekekbe, hogy addig nem mozdult, míg meg nem kapta a nótákat is meg a verseket is. Akkor tódult hozzám az egész csorda. Minden figyelésük a fülükbe szaladt. Csipdeshettem volna a fehér-népet: nem érezte, megoldhattam volna a pénzeszacskók madzagját, még a kiskulcsokat is összeszedhettem volna, melyek láncáikról fityegtek. Se láttak, se hallottak ezek. Csak az én golyhóm énekére vigyáztak. Csak az ő kornyikálását csudálták. Hát mikor így megbódultak mindnyájan, szépen elcsentem, megmetszettem degeszre tömött zacskóikat s ha nem jön az a vén bolond és nem ordibál úgy a lányára meg a királyfira és nem rebbenti el csókáimat erről a pelyváról, egyetlenegy eleven pénzeszacskó se marad az egész ármádiában.

CAMILLO	Nem, levelem csak akkor ér oda, Mikor te, s földeríti ezt a dolgot.
FLORIZEL	S amit Leontestől, kieszközölsz -
CAMILLO	Megbékíti apádat.
PERDITA	Áldjon Isten. Minden szavad kecsegtet.
CAMILLO	Hát ez itt ki? Ezt is befogjuk. Aki csak segíthet, Szolgálatunkba hajtjuk.
AUTOLYCUS	Ha kihallgattak, fölakasztanak.
CAMILLO	No, mit reszketsz, barátom? Sohase félj, téged senki se akar bántani.
AUTOLYCUS	Én csak egy szegény ördög vagyok, nagyuram.
CAMILLO	Az maradsz ezután is. Ezt senki se fogja elorozni tőled. De a szegénységed külső színén egy kis változtatást kell tennünk. Ezért tüstént rúgd le rongyaid, vedd észbe, hogy ennek múlhatatlanul meg kell történnie, cserélj köntöst ezzel az úrral. És bár a vásáron majd ő jár rosszabbul, nesze, fogd. Ezt az aranyat is ráadom.
AUTOLYCUS	Én csak egy szegény ördög vagyok, nagyuram. <i>(Félre)</i> . Jól ösmerlek benneteket.
CAMILLO	No, egy-kettő, siess. Ez az úr már félig levetkőzött.
AUTOLYCUS	De nem tréfa ez, nagyuram? <i>(Félre)</i> Valami rosszba sántikálnak.
FLORIZEL	Egy-kettő, siess.
AUTOLYCUS	Azt látom, hogy az aranynak fele se tréfa. De, aranyos nagyuram, mégse fogadhatom el.

CAMILLO

Vetkőzz, na vetkőzz.
Boldog királyném - bár valóra válna
Prófeciám is! -, most vonulj tovább
A fák közé. Vedd kedvesed süvegjét,
Húzd a szemedre, orcádat takard el,
Vetkőzz le és igaz valód színét
Rejtsd gondosan - mert félek a szemektől -,
Hogy azután láthatatlanul mehess
Föl a hajóra.

PERDITA

E komédiában
Hát játszanom kell nékem is?

CAMILLO

Bizony kell.
Meggvagy?

FLORIZEL

Apám se hívna a fiának
Ha látna most.

CAMILLO

Nem kell ez a süveg sem.
Jöjj, lány. Mehetsz, fickó. Az Isten áldjon.

FLORIZEL

Jaj, Perditám, lásd, ezt is elfeledtük,
Nézd...

CAMILLO

Most először közlöm a királlyal
Szökésüket s hová igyeksenek.
Ezzel - remélem - rábirom ügyesen,
Hogy majd utánuk menjen. Elkisérem
S látom Szicíliát, mit úgy kívánok,
Akár egy asszony.

FLORIZEL

Hát szerencse vélünk!
Indulhatunk, Camillo, már a partra.

CAMILLO

Jó lesz bizony sietni.

Florizellel és Perditával el

AUTOLYCUS

Értem a dolgot, hallom. Nyitott fül, gyors szem, fürge kéz kell a zsebmetszőnek. De jó orr is szükséges hozzá, hogy kiszimatolja, mi, a dolga a többi érzéknek. Hiába, manapság csak a szemtelennek áll a világ. Ezt az aranyat - csak úgy ráadta. Azt a sarut - szintén csak úgy rám adta... Annyi szent, hogy ebben az esztendőben az istenek felénk se pislantanak s mi szabadjára dolgozhatunk. Maga a királyfi is rossz fát tett a tűzre, most szökik apjától, kalodával a lábán. Ha úgy vélném, hogy ezt emberséges dolog jelenteni a királynak, nem tenném meg. Nagyobb zsványság véka alá rejteni. Hát ebben is hív maradok mesterségemhez.

Bangó és a pásztor jön

Álljunk félre. Itt megint új dolog akad annak, akinek fűrt az agya. Minden kisköz, minden bolt, templom, törvénytevés, akasztás munkát ad a szemfüles embernek.

BANGÓ No, lássa, lássa, micsoda ember édesapám. Csak meg köll mondani a királynak, hogy a lányt kicserélték s nem a kend húsából-véréből való.

PÁSZTOR De ide hallgass.

BANGÓ De ide hallgasson.

PÁSZTOR No, hát beszélj.

BANGÓ Mivelhogy ez a lány nem a kend húsából-véréből való, a kend húsa, vére nem is bántotta meg a királyt, és így a kend húsát-vérét semmi bántódás se érheti. Mutassa meg neki azokat a holmikat, amiket vele talált, azokat a titkos holmikat, amiket a lánnyal kapott. Ha ezt megteszi, akkor ennyit se törődjön a törvénnyel. Én állok édesapámért.

PÁSZTOR El is beszélem a királynak, minden egyes szót, el én, a fia kópéságát is. Már nem volt böcsületes se az apjához, se énhozzám, azt akarta, hogy én legyek a király komája.

BANGÓ Az, a király komája, s akkor édesapám vérének minden unciája becsesebb lett volna, Isten tudja, mennyivel.

AUTOLYCUS Csak okoskodjatok, ti maflák.

PÁSZTOR No, menjünk a királyhoz. Olyasmi van ebben a batyuban, hogy bezzeg tépdesi majd a szakállát.

AUTOLYCUS Nem értem: a királyfi tehát nem szökhetik meg, ha ezt megtudja a király?

BANGÓ Csak a palotában legyen a király.

AUTOLYCUS *(félre)* Ámbár természetemnél fogva nem vagyok becsületes, hébe-hóba mégis az vagyok, csak úgy véletlenül. Zsebbe most ezzel a vásáros maskarával. Hé, parasztok, hová igyekeztek?

PÁSZTOR A királyi palotába, herceg uram engedelmével.

AUTOLYCUS Mit kerestek ott? Miben jártok? Kivel akartok beszélni? Mi van ebben a batyuban? Hol a szállástok? Mi a nevetek? Korotok? Mennyi a marhátok? Kinek az iai-fiai vagytok? Ki mindennel, amit tudnom kell.

BANGÓ Szegény jobbágyok vagyunk, herceg uram.

AUTOLYCUS Hazudtok. Meg vagytok ti kenve mindenféle hájjal. Nekem ne hazudozzatok. Csak kalmárokhoz való ez, akik minket, vitéz katonákat gyakran meghazudtolnak. Mi pedig, ahelyett, hogy hasba szúrnánk őket, vertarannyal szúrjuk ki szemüket. Ezért aztán hazugságban marasztalnak bennünket.

BANGÓ Herceg uram is majd hazugságban marasztalt bennünket. De - hiába - tudja, mivel tartozik a rangjának.

PÁSZTOR Ha nem sértem meg a herceg urat, kend az udvarhoz való ember?

Mi türés-tagadás, udvari ember vagyok. Hát nem látod ezeken az idreken-bodrokon az udvari módit? Nem úgy sétifikálok, amint az udvari illem előírja? Nem érzi rajtam az orrod az udvari szagot? Nem sugározom alacsony voltodra az udvari megvetést? Vagy azt hiszed, hogy azért, mert leereszkedem hozzád s beleártom magam a dolгодba, nem vagyok udvari ember? Tetőtől talpig udvari ember vagyok s vagy előreviszem a dolgod, vagy visszadobatom. Ennélfogva azt parancsolom, mondd meg: miben jársz?

Az én dolgom, herceg uram, csak a király elé tartozik.

Nincs nála valami protektorod?

Tisztesség ne essen szólván, nem tudom, mi az.

A „protektor” az valami udvari szó. Ott nyilván a fácánt hívják így. Mondja, édesapám, hogy nincs.

Nincs, herceg uram. Nincs fácanom. Se kokasom, se jércém.

Beh jó, hogy nem vagyok ily sült paraszt. De születhettem volna én is annak. No, nézzük hát le őket.

Ez bizonyosan valami nagykutya.

A ruhája az takaros, de nem valami urasan viseli.

Annál finomabb, mert olyan akkurátus. Meglássa, valami főember. Azon is észreveszem ahogy a fogát pucóálja.

Mi ez a batyu? Mi van benne? Miféle ládika ez?

Herceg uram, a batyuban is meg a ládikában is olyan titkok vannak, amiket csakis a királynak köll megtudni. Meg is tudja ebben a szempillantásban, csak beszélhessek vele.

Öreg, hiába fáradtál.

Miért, herceg uram?

A király nincs a palotában. Valami új hajóra szállt, hogy szomorúságát elűzze s kiszellőzködjön. Mert ha értesz a komoly dolgokhoz, tudnod kell, hogy a királyt nagy búbánat érte.

Azt mondják, a fia miatt, aki valami pásztorlányt akart feleségül venni.

No hát, ha ezt a pásztort még nem fülelték le, fusson, amerre lát. Mert úgy megkínózzák ökelmét, úgy meggyötrik, hogy abba beletörik nemcsak egy ember gerince, hanem belehasad még egy fenevad szíve is.

Azt gondolja, herceg uram?

Aztán nemcsak ő maga keserüli majd ezt a csavaros mártíromságot meg ezt a rettenetes bosszút, hanem minden ivadéka hóhér kezére kerül, ötveníziglen. Ami roppantul siralmas, de hát szükséges dolog. Egy ilyen vén birkaterelő gézengúz, egy ilyen

kosos azon mesterkedik, hogy a lányát királynévá tegye. Egyesek azt beszélnek, hogy megkövezik. De szerintem ez nagyon is szelíd halál neki. Lealacsonyítani trónunkat egy esztrengőig. Ezer-milliom halál kevés neki, a legkeményebb is irgalmas.

BANGÓ

És van ennek az öregembernek fia? Instálom, herceg uram, hallott felőle valamit?

AUTOLYCUS

Van egy fia. Azt majd megnyúzzák, elevenen. Aztán bekenik mézzel és egy darázsészek fölé teszik, aztán itt kell majd állnia, míg háromnegyednyire meg egy nyolcadnyira meg nem hal, aztán megint magához térítik pálinkával meg egyéb szíverősítő esszenciákkal, aztán azon nyersen, amint van, a lehető legmelegebb napon, melyet csak a kalendárium jövendő, oda-támasztják egy tégláégető kemence falához, a nap majd veszettül süt rá, neki pedig bele kell néznie mindaddig, míg a legyek halálra nem csípdesik. De mit beszélünk ezekről a semmiházi gazokról, kiknek a sanyarúságuk igazán potomság ahhoz képest, hogy milyen főbenjáró bünt követtek el. No, mondjátok - mert úgy látom, derék, becsületes emberek vagytok -, mi dolgotok a királlyal? Nekem ott van némi szavam. Fölvezethetlek benneteket a hajóra, kieszközölhetem, hogy eléje kerüljete, szólhatok érdeketekben. Mert ha van a királyon kívül valaki, aki eligazíthatja dolgotokat, akkor az a valaki itt áll előttetek.

BANGÓ

Fontos embernek látszik. No, csinálja ki vele. Adjon néki aranyat. Morgós medve minden nagyúr, de orránál fogva lehet vezetni, mihelyt arany veri a markát. Mutassa meg a pénzeszacskója belső részét a tenyere külső részének és kutyabaj. Jusson eszébe, hogy „megkövezik”, hogy „megnyúzzák”.

PÁSZTOR

Hát kérem alázattal, herceg uram, vállalja föl a mi ügyes-bajos dolgunkat. Itt minden aranyom. Majd megszerzem még egyszer ennyivel. Amíg elhozom, itthagynom a fiamat túsznak.

AUTOLYCUS

Szóval csak akkor hozod el, ha kicsináltam azt, amit ígértem?

PÁSZTOR

Akkor, herceg uram.

AUTOLYCUS

Jó! Add akkor inkább a felét, de tüstént. Te is ludas vagy benne?

BANGÓ

Hát egy kicsikét, herceg uram. De ha nagy bajba is keveredtem, csak nem nyúznak meg?

AUTOLYCUS

Dehogy. Ez csak a pásztor fiára szól. Azt szépen föl kell akasztani, hogy példát nyissunk vele.

BANGÓ

No, ez is jól vigasztal. Járuljunk a király elé, földjük föl csudálatos dolgainkat. Meg köll neki tudnia, hogy az nem a kend lánya és nem az én húgom. Különben végünk. Herceg uram, még egyszer annyit adok, mint ez az öreg itt, ha eligazítja, s addig, míg az édesapám elhozza, itt maradok kendnél túsznak, amint mondotta.

AUTOLYCUS

Megbízom bennetek. No, induljatok előre, a tengerpart felé. Menjetek arra jobb kézre. Csak átkukkantok a sövényen és sietek utánatok.

BANGÓ

Áldott ember, micsoda áldott egy ember.

PÁSZTOR

Menjünk előre, ahogy parancsolta. Az a jó Isten küldötte nekünk.

Pásztor és Bangó el

AUTOLYCUS

Hát ha becsületes is akarnék lenni, látom, hogy Fortuna isten-asszony nem engedi: a sült galambot mindig szájamba röppenti. Most két szerencse incselkedik velem: az arany meg az, hogy becsöppenhetek a királyfi gráciájába. Ki tudja, hogy fordíthatom ezt is javamra? Ezt a két vakondot fölviszem hozzá a hajóra. Ha a királyfi visszaküldi őket a partra s úgy véli, hogy kérésük, melyet a király elé akarnak terjeszteni, nem őt illeti, és engem latornak nevez buzgólkodásom miatt, állom a megtiszteltetést s mindazt, ami vele jár. A királyfihoz vezetem őket. Ebből is kislülhet valami. *(El)*

Ötödik felvonás

1. szín

Terem Leontes palotájában.

Leontes, Cleomenes, Dion, Paulina és szolgák jönnek

CLEOMENES

Felség, elég volt. Annyit búslakodtál
Már, mint a szent. Akármi volt a bűnöd,
Te meglakoltál érte. Töredelmed
Több, mint a vétked: hát miként az Ég,
Mely megbocsátott, most bocsáss te is meg
Tennen-magadnak!

LEONTES

Még emlékezem rá,
S derék voltára, nem tudom feledni
Hibám, s eszembe forгатom, mi rosszat
Tettem magamnak: oly nagyon gonoszt,
Hogy koronámnak örököse sincs, és
Elpusztítottam a legédesebb nőt,
Kit férj remélhet.

PAULINA

Ez igaz, királyom,
Ha minden nőt nőül vennél, egyenként -
Vagy egy hív asszonyt tennél egybe, abból,
Mi bennük jó -, nem volna párja annak,
Akit megöltél.

LEONTES

Úgy bizony. Megöltem!
Megöltem őt! Meg: ám halálra sebzesz,
Ha így beszélsz: ez éppoly keserű
A nyelveden, mint itt fejembe, hát
Ritkábban említsd.

CLEOMENES

Sohasem, nemes hölgy:
Ezer dologról szólhatnál, mi jobban
Való e perchez és kegyes szivedhez.

PAULINA

Azt óhajtod te is, hogy a király
Megházasodjon?

DION

S ha te nem óhajtod,
Nem szánod országunk s király-nevének
Megapadását. Nem veszed eszedbe
Mily ártalom hull országunkra, hogyha
Utódtalan lesz s minket is leront majd,
Kik tétovázunk. Hát nem üdvös-e
Hogy áldjuk a megboldogult királynét?
S nem üdvösebb-e országunk javára -
Ma vigaszunknak, holnap életünknek -,

Hogy édes, új asszonyt vigyünk királyunk
Ágyába?

PAULINA

Nincsen erre senki méltó,
Utána. És az istenek akarják,
Hogy titkos végezésük is beteljen.
Nem azt beszélte-e a nagy Apollo -
Nem az-e a jóslás oka-foka -,
Hogy a király utód nélkül marad, míg
Meg nem lelik a kisdedet? De ez
Az emberésznek éppoly furcsa, mint
Hogy Antigonusom sírját kidöntve
Hozzám siessen, mert a lánnyal együtt
Már ő sem él. Hát arra kéritek most
Hogy a király dacoljon az egekkel,
Ő ellenük? Sosem keress utódot.
Ugyis akad: Nagy Sándor koronáját
A legkülönbre hagyta s így utódja
A legkülönb lett.

LEONTES

Kedves Paulinám
Hogy tiszteled te most is Hermionét -
Haló porában. Ó, ha hallgatok rád!
Akkor ma is csudálom a királyném
Csudálatos és gyönyörű szemét
S kincset szedek szájáról.

PAULINA

És a szája
Csak gazdagabb lesz tőle.

LEONTES

Igazad van.
Nincs több ily asszony: egy se kell: ha rosszabb
Jön s vele jobb vagyok, felölténé
Szent lelke a testét s e színre lépve,
Hol a hóhérolója van, jajongna:
„Mért bánts megint?”

PAULINA

Ha bírna szólani
Jól mondaná.

LEONTES

S új asszonyom megölném
Forró dühömben.

PAULINA

Én meg ezt csinálnám:
Ha kósza lélek volnék, a szemét
Hoznám eszedbe s kérdeném: „E vaksi
Fény kell neked?” - aztán sikoltanék
Füled repesztve, így kiáltanék:
„Gondolj szememre!”

LEONTES

Csillag a szeme,
S a többi holt szén! Hát ne félj, nekem már
Nem kell új asszony, Paulina.

PAULINA	Esküdj: Csak engedelmemmel hozol új asszonyt.
LEONTES	Sosem, sosem: a lelkem üdvé rajta.
PAULINA	Halljátok-e, urak, mit esküdött?
CLEOMENES	Mit kínozkod?
PAULINA	Ha majd elébed áll Oly nő, akár csak Hermione képe, Akkor -
CLEOMENES	De kérlek -
PAULINA	Én már befejeztem. De ha akarsz asszonyt - ha mindenáron Akarsz, király -, bízd csak reám e tisztet. S választhatok: nem lesz oly ifju, mint Volt az előbbi, és mégis olyan lesz Hogy a királynéd lelke is repesne Karodba látva őt.
LEONTES	Nem nőszülök meg, Amíg te nem kívánod.
PAULINA	Így csak akkor Ha régi úrnőd majd megint lehell - Előbb nem.
NEMESÚR	(jön) Egy ifju, ki azt mondja, Florizel, Polixenes fia, kér, hogy fogadd el Őt s asszonyát, kinél sohase láttam Csodálatosabb nőt.
LEONTES	Hogyan? Tehát Nem atyja rangjaként jelentkezik? Váratlan és gyors jötté azt beszéli, Hogy csak betoppant s kényszeríti erre Szükség vagy a véletlen. S a kíséret?
NEMESÚR	Kevés s kopott.
LEONTES	S a hercegnő vele?
NEMESÚR	Igen s a földön ily remekre még Nem is süttött a nap.
PAULINA	Ó, Hermione; Héjázva nézi mindig a jelen A múlt-különbet, s így a sírod is Eltörpül attól, ami van! Uram, te Mondottad és ittad - de most írásod Hús, mint az ő holt teste -, hogy: „Különb Nincs nála itten” - hát a versed is

Bájával áradt egykor és apad most,
Hogy szebbet is tudsz nála.

NEMESÚR

Megbocsáss;
Majd elfeledtem őt - de megbocsáss -
Ha látja ezt a másikat szemed,
Övé a nyelved is. Olyan teremtmény,
Hogy új hitet ha hirdet, a hívők
Lángját lohasztja és mindegyik áttér,
Csak egyet int nekik.

PAULINA

Hogyan! A nők is?

NEMESÚR

A nők imádják, mert a férfiaknál
Különb, a férfiak azért, mert
A legcsodásabb nő.

LEONTES

Menj, Cleomenes;
S nagyérdemű barátainkkal együtt
Hozd őket a karunkba.

Cleomenes és a többiek el

Furcsa, hogy
Suttyomba jön.

PAULINA

Ha élne kisfiad, most,
A gyermekeknek gyöngye, Florizelnek
Pajtása lenne. Egy hónap különbség
Se volt közöttük.

LEONTES

Kérlek, ne szólj - hagyd -, hisz tudod, hogy újra
Meghal nekem, ha emlited: igen,
Ha majd szemem elé kerül ez ifju
Szavad eszembe hozza azt, mitől
Elmém is elborulhat. Ámde jönnek.

Cleomenes, Florizel, Perdita s mások jönnek

No princ, anyád se volt ám csalfa asszony,
Mivel atyádat nyomta ki, mikor
Téged fogant: volnék huszonegy éves -
Oly egy vagy az atyáddal, orca s minden -,
„Atyámfiá”-nak hívnálak, miként őt,
S neked beszélném el ma heje-huja
Legénykedésem. Szívesen köszöntlek!
S a hercegnőt - az istennőt is! - Ó, jaj!
Két gyermekem vesztettem el s az ég, föld
Között lehetne most is, megcsudálva,
Akár te, szép pár. Elvesztettem aztán
Bolond hibám miatt derék atyádnak
Jó társaságát és baráti szívét,
Kit látni vágyok még az életemben,
Bár gond csigáz.

FLORIZEL

Az ő parancsa folytán
Jöttem Szicíliába, és köszöntést
Hozok neked, mint amilyent király küld
Atyjafiának: s hogyha fürge kedvét
Meg nem töri a baj, mely ott sunyít
Öreg napunkra, ennen-maga hág át
Földet-vizet, mely trónotok között van,
Hogy látva-lásson. Mert jobban szeret, mint -
Ő mondta így - minden királyi pálcát
S azt, aki hordja.

LEONTES

Ó, atyámba,
Jó ifju, a rossz, mit tettem tenéked,
Most fölsajog bennem, s ez a serény
Hív küldetés csak lanyha renyheségem
Dorgálja! Hát légy kedves itt minálunk,
Mint földnek a tavasz! De hát kitetted
E drága nőt szörnyű Neptun dühének,
Szenvedni értem, ki nem érdemes rá,
S elveszni is talán?

FLORIZEL

Király uram,
Ő Libyából jön.

LEONTES

Hol a kemény
Smalus királyt szeretve rettegik?

FLORIZEL

Őtőle, aki, hogy e nőnek atyja,
Könnyel vallotta a bucsúkor: onnan
Jó déli szél fűjt minket erre hozzád,
Hogy mint atyám meghagyta, üdvözljem
Felségedet. Szicíliában aztán
Elküldtem a partról kíséretem,
Bohémiaiba, hogy hitül vigye,
Milyen öröm ért Libyában engem,
S hogy épen érkeztünk meg mind a ketten,
Én s asszonyom is.

LEONTES

A nagy istenek
Verjék el innen a rossz gőzőket,
Míg itt üdültök! Néked él atyád
A jó király - és szent személye ellen,
Vétkeztem és gonoszt követtem el:
Ezért az Ég haragszik énreám,
S ma nincs utódom - az atyád, az áldott
Derék fiában, mint megérdemelte
Az Égtől. Én is az vagyok, ha itten
Látom fiam s lányom ilyen üdén
És édesen!

NEMESÚR

(jön)
Felséges úr, a hír,

Melyet jelentek, tán hitelre sem lel,
De van bizonyosság rá. Uram, királyom -
A cseh király köszöntet általam -
És arra kér, fogasd el a fiát, ki -
Tiporva rangját és királyi címét -
Atyjától és trónjától megszökött
Egy pásztorlánnyal.

LEONTES

S hol a cseh király?
Mondd!

NEMESÚR

Itt, városunkba: tőle érkezem most -
Kapkodva szólok - s ezt a küldetésem
S álmélkodásom mentse. Udvarodba
Jött épp a cseh király - e takaros párt
Üldözve nyilván -, amikor az úton
Meglelte a csinos leányka apját
S bátyját, ki a királyfival hazúlról
Hozzánk futott.

FLORIZEL

Camillo hát elárult?
Ő, akinek a tisztessége eddig
Minden vihart állt?

NEMESÚR

Vesd az ő szemére,
Mert itt van az atyáddal.

FLORIZEL

Ki? Camillo?

NEMESÚR

Camillo hát, beszéltem is vele.
Vallatja nagyba a szegényeket.
Jaj, hogy remegnek: térdepelnek és
Csókolva a földet csak esküdöznek.
Atyád fülét bedugja s száz halállal
Fenyíti őket.

PERDITA

Ó, szegény atyám!
Az Ég is üldöz minket, nem akarja,
Hogy egybekeljünk.

LEONTES

Esküvő se volt hát?

FLORIZEL

Még nem s nem is lesz semmi sem belőle -
Előbb csókolják csillagok a földet -
Kockánk nem hatra, vakra hullt.

LEONTES

Királyfi
Mondd, kedvesed király leánya?

FLORIZEL

Az lesz,
Mihelyt az asszonyom.

LEONTES

De e „mihelyt”, minthogy apád siet,
Késik nagyon majd. Fáj nekem, igen fáj,
Hogy hajlandóságát a porba dobtad
Mit óni kellett volna, és az is fáj,

Hogy az arád nem oly rangos, amily szép
S így nem lehet tiéd.

FLORIZEL

Szivem, tekints föl!
Fortuna nyílt ellenségünk s atyámmal
Reánk vadász, de nincs hatalma semmi
Szerelmemen. Király uram - könyörgök -
Gondold el, a kornak te sem adóztál
Hajdanta, mint én most: s e gondolattal,
Védd dolgomat. Ha kéred az atyámat,
Ami becses, azt is kevésre tartja.

LEONTES

Akkor arádat kérem el atyádtól,
Mert őt kevésre tartja.

PAULINA

Ej, király,
De ifju a szemed: ha nődre nézel
Egy hó előtt, míg meg nem halt, imígyen,
Ő érdekesebb rá.

LEONTES

E pillanatban
Ő járt eszembe. Még nem is feleltem
A kérdésedre. Indulok atyádhoz.
Ha tisztaságod föl nem lökte vágyad,
Híved vagyok neked s neki: ezért,
Eléje járulok; kövess tehát s lásd,
Mit végezek: no jöjj velem, királyfi.

Mind el

2. szín

*Leontes palotája előtt.
Autolycus, első úr jön*

AUTOLYCUS

Mondd, kérlek, ott voltál, mikor elmesélték?

ELSŐ ÚR

Ott voltam, mikor kioldozták a batyut, hallottam, mikor az öreg
pásztor előadta, hogy bukkant rá. Erre kicsit elbámultak, aztán
mindnyájunkat kiküldöttek a teremből. Ha jól emlékszem, csak
azt hallottam, hogy a pásztor találta a gyermeket.

AUTOLYCUS

Jaj, de szeretném tudni, mi lett a vége.

ELSŐ ÚR

Én csak úgy nagyjában adhatok számot a dologról. De láttam,
hogy egészen megváltozott a király is, Camillo is. Annyira
álmélkodtak, úgy egymásra meresztették szemüket, hogy az
majdnem kiloccsant szemük gödréből. Beszélt a némaságok,
ékesen szólt a mozgásuk is. Olyanformán tekintettek, mintha egy
hamvábaholt világ megéledéséről hallottak volna, látszott, hogy
roppant elbámultak. De aki csak azt tudja, amit lát, a legfigyel-

mesebb szemlélő se mondhatta volna meg: vajon örvendenek-e rajta vagy szomorkodnak. Mindenesetre fölöttébb megilletődtek.

Második úr jön

MÁSODIK ÚR

Itt jön egy másik úr, az talán többet tud. Mi hír, Rogero?

Semmi, csak az, hogy örömtüzeket gyújtottak mindenütt. A jósigé beteljesedett, a király lányát megtalálták, annyi csudadolog történt ebben az órában, hogy még a balladacsinálók se bírják majd versbe szedni.

Harmadik úr jön

HARMADIK ÚR

Itt jön Paulina asszony tisztartója, ő még többet mondhat neked. Nos, mi újság, nemesuram? Az a hír, amit igaznak hirdetnek, annyira hasonlatos az aggnő-regéhez, hogy valódiságát illetően élnünk kell a gyanúpörrel. Hát csakugyan meglették a király örökösét?

Való igaz, mivelhogy az igazságot tökéletesen szemünkbe szöktetik a környülállások: a bizonyságok elannyira egybevágnak, hogy megesküdtök arra, amit hallotok, mintha láttátok volna. Hermione királyné köpönyege, nyakába való násfája, Antigonus írása - melyet ott találtak s melyről elősmerték, hogy az ő kezevonása -, az a méltósággal teljes leányzó, ki az édesanyja képmása, a leányzó nemes mivolta - melyből kitetszik, hogy külön helyen született, mint ahol növekedett - s megannyi más nyom teljes bizonyossággal arra vall, a király leánya. Láttad, hogyan találkozott a két király?

MÁSODIK ÚR

Nem én.

HARMADIK ÚR

Akkor olyasmit mulasztottál el, amit csak látni lehet, de elbeszélni nem. Itt szemügyre vehetted volna, mint koronázza egyik öröm a másikat, mégpedig olyan módon és olyaténképpen, hogy bánatuk - úgy rémlett - csak azért sírt, hogy elbúcsúzkodjék tőlük, mert örömük könnyekben gázolt. Égre fordították szemüket, tárogatták kezüket, úgy megrángott orcájuk, hogy csak köntösükön ösmerszett meg, ki melyik, az ábrázatukon már nem. A királyunk majd kibújik bőréből azon való örömeiben, hogy meglette leányát, aztán mintha öröme egyszerre veszteséggé válnék, sírva fakad: „Jaj, az édesanyád, az édesanyád!” Aztán megköveti a cseh királyt, aztán ölelgeti veje urát, aztán megint csak leányát szorongatja: most az öreg pásztornak hálálkodik, ki úgy áll ott, akár egy régi királyok idejéből való, viharcsapott kútbálvány. Sohase hallottam ilyen találkozásról. Megbénít ez minden híradást, mely követni óhajtaná, és csúffá tesz minden róla szóló krónikát is:

MÁSODIK ÚR

És - mondd, kérlek - mi lett Antigonusból, aki elvitte a gyermeket?

HARMADIK ÚR

Ez is olyan aggnő-rege, mely sok mindenről akarna hírt hozni, de közben a Hitel elbóbiskol s ki se nyitja rá a fülét. Antigonust

ízekre szaggatta a medve. Ezt a pásztor fia vallja, ki mellett nemcsak szertelen bambasága szól, hanem egy keszkenő, meg az a gyűrű is, melyet Paulina fölismert.

ELSŐ ÚR

Mi lett a hajóból és kísérőiből?

HARMADIK ÚR

Elsüllyedtek abban a pillanatban, mikor gazdájuk meghalt, a pásztor szeme láttára. Ilyeténképp minden eszköz, mely a gyermek kitevésében segédkezett, elveszett akkor, mikor megtalálták. Ó, de mily nemes viadalt vívott Paulinában az öröm és bánat! Egyik szemét földre sütötte, mert az urát elvesztette, míg másikat az égre emelte, mert a jós-szó beteljesedett. A hercegnőt pedig fölvette a földről, karjába zárta, mintha szívéhez kívánná tűzni, hogy többé sohase vesszék el.

ELSŐ ÚR

Olyan fennkölt színjáték volt ez, hogy nézőkül is királyokat, hercegeket érdemelt volna, mivelhogy aktorai is azok voltak.

HARMADIK ÚR

Egyik legmeghatóbb kép, mely szememben horgászatott - de itt csak vizet fogott, nem halat! -, az volt, mikor elbeszélték a királyné halálát s a király bátran bevallotta és keserülte, hogy mi okozta ezt, lányát pedig átdőfte a figyelmezés, majd egyik fájdalomtól a másikba alélva egyetlen jajszóval - hogy ne mondjam - könnyet vészett, mert én tudom, hogy szívem ekkor vért könnyezett. Aki fehér volt, mint a márvány, az még jobban elfehéredett: sokan elájultak, mindnyájan kétségbeestek, és ha ezt látja a világ, akkor az egész földgolyó gyászba borult volna.

ELSŐ ÚR

Visszatértek az udvarhoz?

HARMADIK ÚR

Nem. A hercegnő hallott az édesanyja állóképéről, mely Paulinánál van. Ezen a mesterremeken már évek hosszú sora óta dolgoztak, s csak közelebb fejezte be a jeles itáliai mester, Julio Romano, ki - ha maga is örökké élne s munkáiba lélegzetet tudna fűjni - elcsalogatná a természet rendes vásárlóit, elannyira tökéletesen utánozza a természetet. Ez a képfaragó Hermionét oly hasonlatossá formálta Hermionéhoz, hogy - amint beszélnek - az ember szeretné megszólítani a képet s választ is várna tőle. Ide siettek szeretetük minden sóvárgásával és itt óhajtják elkölteni vacsorájukat.

MÁSODIK ÚR

Sejtettem, hogy Paulina valami nevezetes dolgot rejteget itten, mert Hermione halála óta minden áldott nap kétszer, sőt háromszor is elment ebbe a messze-eső házba. Nem tartanánk mi is oda, hogy osztozkodjunk örömükben?

ELSŐ ÚR

Kicsoda maradna el, aki oly szerencsés, hogy bejuthat hozzájuk? Minden szempillantásban új grácia hullhat reánk. Ha pedig távol vagyunk, nem szimatolhatjuk ki az új híreket. Induljunk.

Urak el

AUTOLYCUS

Ha régebről nem volna annyi a rovásomon, most ugyancsak hullana rám a sok ordó. Én vittem az öregembert meg a fiát a királyfi hajójára, én mondtam el neki, hogy ezek valami

batyuról beszéltek meg nem is tudom, micsodáról. De a királyfi ekkor fülig szerelmes volt a pásztorlányba - akkor még azt hitte, hogy pásztorlány -, kevergett a menyasszonya gyomra a tengertől, ő maga se volt valami jól, a vihar is tovább dühöngött, így hát a titok véka alatt maradt. De nekem ez igazán mindegy. Ha a titkot én magam is födözöm föl, nem hiszik el sok zshiványságom miatt.

Pásztor és Bangó jön

Itt jönnek azok, akikkel akaratom ellenére jót műveltem. Nem tudnak hová lenni boldogságukban, hogy fölkapaszkodtak az uborkafára.

PÁSZTOR Gyere, édes fiam. Nekem már nem lesz több családom, de a te fiaid meg leányaid mind nemesembereknek születnek.

BANGÓ Jó, hogy elibém kerülsz. Múltkoriban nem akartál bajt állni velem, mivelhogy nem vagyok született nemesember. Látod azt a köntöst? Mondd, hogy nem látod és még mindig azt gondolod, hogy nem vagyok született nemesember. Akkor mondd azt, hogy ez a köntös se született nemesember. Hát csak hazudtolj meg - tudom Istenem, megérzed majd, hogy mennyire nemesember vagyok.

AUTOLYCUS Tudom, herceg uram, hogy született nemesember vagy.

BANGÓ Úgy bizony, mégpedig már négy egész órája.

PÁSZTOR És én is, fickó.

BANGÓ Kend is, édesapám. De én valamicskével előbb lettem született nemesember, mint kend, édesapám, mivelhogy a király fia megfogta a kezemet és atyjafiának nevezett. Aztán a király atyjafiának nevezte édesapámat is, aztán a királyfi-atyafim meg a hercegné-húgomasszony apjuknak nevezték az apjukomat. Akkor mindketten sírva fakadtunk. Ezek voltak az első nemesemberi könnyeink világéletünkben.

PÁSZTOR Isten éltesen bennünket, hogy még sok ilyen nemesemberi könnyeket sírhassunk.

BANGÓ Az, különben patvart se ér ez az irtózatoss tisztesség.

AUTOLYCUS Alázatosan esedezem neked, herceg uram, bocsásd meg azokat a latorságokat, melyeket magas személyed ellen elkövettem, s légy kegyes, szólj pár szót az uramnál, a királyfinál.

PÁSZTOR Csak szólj, fiam. Ha már nemesemberek vagyunk, nemesen is köll cselekednünk.

BANGÓ De megjavulsz?

AUTOLYCUS Meg, kegyelmes herceg uram meg, engedelmével.

BANGÓ Hoci a kezed. Hát majd megesküszök a király fiának, hogy te vagy a legderékabb, legbecsületesebb fickó egész Bohémiában.

PÁSZTOR Inkább csak úgy mondd, de ne esküdj meg rá.

BANGÓ Ne esküdjek meg, most, mikor nemesember vagyok? Mondja a zsellér meg a kurtanemes. Én bizony megesküszök rá.

PÁSZTOR De ha mégse volna igaz.

BANGÓ Valódi nemesember akkor is megesküszik, barátja javáért, ha egy szó se igaz belőle. Hát megesküszök a király fiának, hogy legény vagy a talpadon és nem vagy részeges disznó, pedig tudom, hogy nem is vagy legény a talpadon és részeges disznó vagy: de azért megesküszök rá s szeretném is, hogy legény légy a talpadon.

AUTOLYCUS Majd iparkodom, herceg uram, már amennyire tőlem telik.

BANGÓ No hát iparkodj is és légy legény a talpadon. Ha pedig aztán elhiszem, hogy az italtól állni se tudsz a talpadon, akkor többé ne légy hozzám bizodalommal. Csitt, a királyok meg a hercegek - a mi retyerutyáink - itt jönnek megnézni a királyné állóképét. Gyere utánunk, mi majd gondodat viseljük.

Mind el

3. szín

Kápolna Paulina házában.

Leontes, Polixenes, Florizel, Perdita, Camillo, Paulina, urak és kísérlők jönnek

LEONTES Hogy megvigasztalsz, áldott Paulinám, Mindig.

PAULINA Király, ha tán hibáztam is,
Csak jót akartam. Minden tettemért
Busás a bérem. Ámde hogy leszállasz
Kis hajlékomba koronás hiveddel
És a királyi mátkapárral itten -
Mely a te trónod örökébe lép -
Oly grácia, melyet - amíg csak élek -
Meg nem köszönhetek.

LEONTES Ó, Paulina,
Zavart e tisztelgés. Hiszen királynénk
Képét szeretnénk látni: csarnokodban
Sok ritka holmit szívbeli örömmel
Szemléltem én, de nem találtam ott
Azt, amit a leányom látni jött:
Az anyja képét.

PAULINA Amint életében
Páratlanul szép volt, halotti mása
Szintén különb mindennél, ami van

S kéz alkotása. Hát magában őrzöm.
Itt van. De készülődj, olyan művet látsz,
Mely életet másol, akár halált az
Álom: tehát nézd s adj hitelt szavamnak.
(*Föltakarja Hermione képét*)
Hogy nem beszélsz, az jó. Csudálkozásod
Árulja el. De szóljátok. Király, szólj -
Hasonlít-e hozzá?

LEONTES

Akárcsak élne!

Szidj, édes kő, mivelhogy azt beszélem,
Hogy Hermione vagy - igen - te vagy, mert
Nem szidsz. Hisz életében oly szelíd volt,
Mint a gyerekkor és az irgalom. De
Mondd: Hermione nem volt ily redős,
S nem ily idős, mint látszik itt.

POLIXENES

Bizony nem.

PAULINA

Ez is csak a mű mesterét dicséri.
Átszállt tizenhat évet s úgy mutatja
Őt, mintha élne még ma is.

LEONTES

Ha élne,

Istápolóm lehetne, mint e kép most
Szívem csikarja. Éppígy állt előttem
Dicsőn, az élettől forrón, amily
Hűs most - mikor először udvaroltam!
Szégyenkezem: kő, hát korholj meg engem,
Kőnél kövebb követ! Király-remek te,
Dicső, mezedben oly bűbáj lakik,
Hogy bűnömet agyamba tünteted,
S lányom, ki néz, lelketlenül kövül meg
S áll, mint te, kőbálvány.

PERDITA

Ne hívjatok

Bálványimádónak: letérdelek,
S kérem, hogy áldjon meg. Édes királyném,
Ki meghalál, hogy én világra jöttem,
Hadd csókolom kezed.

PAULINA

Vigyázz! Vigyázz!

A kép nagyon új és a máza sem
Száradt meg.

CAMILLO

A bánatod, felség, beléd evődött,
Tizenhat tél se fújta szét s tizenhat
Nyár sem aszalta meg; hisz az öröm sem
Él ily soká s más bánat az magát
Megölte volna rég.

POLIXENES	Atyámfia, Engedd, hogy az, ki ezt okozta, mostan Annyit vegyen magára bánatodból, Amennyit elviselhet.
PAULINA	Ó, királyom, Ha azt tudom, hogy ennyire fölindít Ez a szegény kép, meg se mutatom, Mert az enyém.
LEONTES	Ne vond a kárpitot.
PAULINA	Addig meredsz rá, míg a képzelődés Azt véli, hogy már mozdul is.
LEONTES	De hagyd csak! Haljak meg én - igen - ha mostan is nem - - Ki készítette ezt? Tekintsd, barátom, Minthogyha csak lehelne s vér rohanna Verő-erében.
POLIXENES	Ez remekbe készült: Élet buzog, forrósodik a száján.
LEONTES	Meredt, de mégis rebben a szeme. Csalóka művészet!
PAULINA	A kárpitot rá! Lám, a királyunk vére háborog, S még azt hiszi, hogy él.
LEONTES	Ó, Paulinám, Hadd higgyem ezt - kedves szivem - husz évig! Hisz minden ép ész, bölcsesség nem ér Annyit, miként e kótyagos öröm. Hagyd.
PAULINA	Fáj, hogy gyötörtelek, uram, de most majd Jobban gyötörlek.
LEONTES	Hát gyötörj tovább. E gyötörelem oly édesízű nékem, Mint enyhe szó. Ni - azt hiszem - belőle Lélegzet is jön. Hát mi drága véső Farag lehelletet? Minek bolondítsz? Én megcsókollak!
PAULINA	Jó uram, ne tedd ezt: Még nyirkos a száján ez a pirosság. Elmázolod csókoddal, és bemocskol Az olajos fösték. A kárpitot hát!
LEONTES	Hagyd így husz évig.
PERDITA	S addig állanék itt, Bámulva őt.

PAULINA

Most menjetek azonnal
A csarnokomból, vagy csodább csodára
Vigyázzatok. Ha szívetek erős,
Megmozdítom, a kép leszáll közétek,
Kezet fog. Ám ne vélje senki sem,
Hogy a gonosszal cimborálok itten
S ő gyámolít.

LEONTES

Amit tetetsz vele,
Azt szívesen nézem s amit beszéltetsz,
Azt szívesen hallom, egyforma könnyű
Mozgásra s szóra bírni őt.

PAULINA

De ehhez
Hit kell, szilárd hit. Álljatok nyugodtan.
Hát menjen, aki azt hiszi, hogy én csak
Bűbájolok.

LEONTES

Kezdd el: maradjatok.

PAULINA

Ébreszd föl őt harsanva, muzsika!

Zene

Itt az idő már: szállj le most: ne légy kő,
Bámítsd el, aki rád tekint. Gyere,
Sírod beföldrelem, mozogj, siess le,
A zsibbadást hagyd ottan a halálnak,
Meggvált az édes élet. Íme, mozdul.

Hermione leszáll a talapzatról

Ne félj, amit tesz, jámbor, oly szelíd az,
Mint a varázs-igém: ne bújj előle,
Mert újra meghal és szegényt megölnéd
Másodszor is. No nyújtsd neki kezed. -
Hogy ifju volt a nőd, te udvaroltad,
S most aggon ő kérjen meg?

LEONTES

Ó, meleg hát!
Ha ez bűbáj, legyen olyan szokásos,
Mint az evés.

POLIXENES

Ölelkezik urával.

CAMILLO

Most a király nyakán csüng:
Bírd szóra őt, ha már az életé.

POLIXENES

S hirdesse meg, hogy merre bujdosott
S hogy kelt ki sírjából.

PAULINA

Ha hallanátok,
Hogy él, lehurrognátok ezt, akár egy
Aggnő-regét. De látni itt, hogy él,
Bár nem beszél még. Várjatok kicsit. Jöjj,
Térdelj anyádhoz, kérd, áldjon meg. Úrnőm,

Nézd, megtalálták a mi Perditánkat.
Itt van.

HERMIONE

Tekintsetek le, istenek,
S locsoljatok áldást lányom fejére
Szent findzsátokból! Mondsza, édesem: ki
Oltalmazott? hol éltél? hogy találtál
Atyádnak udvarába? Paulina
Közölte vélem a jós-szót, hogy élsz még.
Halld meg tehát: itt bujdokoltam addig,
S vártam, mi lesz.

PAULINA

No, erre van idő még.
Különben itt mindenki csak mesél majd
Zavarva víg napunk. Eredjetelek mind,
Boldog nyerők s örvendezéseket
Osszátok el-szét. Én - vén gerlice -
Egy száraz ágra röppenek s világgá
Szállt páromért addig sirok, míg én is
Utána nem halok.

LEONTES

Várj, Paulina!
Tőlem te most férjet kapsz, úgy, amint én
Tetőled asszonyt: így fogadta ezt
Eskünk. Te megtaláltad az enyémet;
Hogy, mint, nem értem. Halva láttam őt.
Azt hittem - és sírján soká hiába
Imádkoztam. Nem messze kell keresnem -
Hiszen tudom, mit érez ő - leendő
Derék urad. Camillo, jöjj ide.
Vedd a kezét te, mert a tisztességed
Ösmerjük s itt hitet teszünk felőle,
Mi, két királyok. Indulunk. Mi bánt hát?
Nézz a királyra. Megbocsássatok, ti
Ketten, hogy tiszta pillantásotok közt
Járt egykor orv gyanúm. Ez itt a vőd, e
Király fia, a lányod elgyűrűzte -
Az Ég is úgy akarta. - Paulinám,
Vezess ki egy másik terembe, hol
Majd elbeszélgetünk, mi rész jutott
Nekünk a tág idő teátrumában,
Mióta elváltunk: de most siessünk.

Mind el

.oOo.